

#ZeroWasteCities

Krovni načrt za Zero Waste

Spreminjanje vizije krožnega
gospodarstva v evropsko resničnost

Kazalo

Predgovor	5
Od "Ravnanja z odpadki" do "Ravnanja z viri"	8
1 - Kaj je Zero Waste?	13
Zero Waste hierarhija	17
Vodilna načela Zero Waste za mesta	19
Vključevanje skupnosti	25
Zero Waste in krožno gospodarstvo	26
Zero Waste modeli	28
Pojavljajoče se teme o Zero Waste	32
Zakonodaja Evropske unije o odpadkih in krožnem gospodarstvu	36

2 - Zakaj sprejeti Zero Waste pristop?

Razumevanje prednosti Zero Wasta	46
---	-----------

Predstavljamo Zero Waste kalkulator prihrankov	51
---	-----------

Zero Waste kot metodologija za doseganje ključnih ciljev Evropske unije	52
--	-----------

3 - Kje začeti

Nekaj vprašanj za začetek	56
----------------------------------	-----------

Možni scenariji ob začetku	59
-----------------------------------	-----------

Scenarij 1 - Moje mesto šele začenja	64
---	-----------

Ljubljana, glavno mesto Slovenije	67
-----------------------------------	----

Scenarij 2 - Prve korake smo že naredili	71
---	-----------

Argentona, Katalonija, Španija	73
--------------------------------	----

Scenarij 3 - Verjetno dosegamo evropsko povprečje, vendar se je naše mesto v zadnjih letih komaj kaj izboljšalo	75
--	-----------

Poudarek na bioloških odpadkih - Pontevedra, Galicija, Španija	78
--	----

Scenarij 4 - Dosegamo cilje EU glede recikliranja, vendar si jih želimo preseči	80
--	-----------

Contarina, italijanska odličnost - Treviso, Italija	82
---	----

Scenarij 5 - Preiti moramo od sežiganja k nizkoogljičnim alternativam	84
--	-----------

Opuščanje sežiganja - Besançon, Francija	87
--	----

Scenarij 6 - Smo turistična destinacija	89
--	-----------

Turistični otoki in Zero Waste - Sardinija, Italija	92
---	----

Scenarij 7 - Nahajamo se na odročnem podeželju ali na otoku	94
--	-----------

Majhen podeželski prvak - Sălacea, Romunija	97
---	----

4 - Naslednji koraki	100
-----------------------------	------------

Akademija Zero Waste Europe	103
-----------------------------	-----

Certifikat Zero Waste Cities in primerjalna presoja najboljših evropskih Zero Waste podjetij	105
--	-----

5 - Sklepne misli	106
--------------------------	------------

Predgovor

Dragi bralec,

Mesta so vsako leto bolj obremenjena. Lokalne oblasti morajo upravljati sisteme v zaostrenih stanjih in številnim je napetost razmer že postala jasna. Vidim velike premike znotraj mnogih industrij in sektorjev. Mestni načrtovalci so se primorani nenehno prilagajati temu hitro spreminjajočemu se svetu.

Evropa se končno odmika od ravnanja z odpadki, industrija in snovalci politik pa prepoznavajo neodložljivo potrebo po novem pristopu: upravljanju z viri.

Premik od "odpadkov k virom" je postal kritičen izziv za mesta, saj hkrati vpliva na gospodarske, družbene in okoljske programe. Na podežlju je potreba po ohranitvi kmetijstva, lokalnih delovnih mest in odpornosti skupnosti večja kot kdajkoli prej: prihodnost naših skupnosti je na kocki.

Mesta so tista, kjer bo podnebni boj v veliki meri dobljen ali izgubljen.

António Guterres
generalni sekretar OZN

Čeprav so mediji pogosto preplavljeni z mračnimi novicami, vidim, da se vsepovsod dogajajo tudi pozitivne spremembe. Tehnološke, družbene in gospodarske gonilne sile preusmerjajo skupne zgodbe in silijo skupnosti, da delujejo v tem hitro spreminjajočem se svetu. Inoviranje se odvija tako hitro, da zlahka pretrese izvajanje javnih storitev in predpisov.

Vendar vidim, da delitveno gospodarstvo obnavlja "družbeno tkivo" naših sosesk, krožno gospodarstvo pa ustvarja rezerve materialov, ki jih naše družbeno tkivo potrebuje za premestitev proizvodnje, da si državljani povrnemo lastništvo nad svojo prihodnostjo. Danes je zavedanje lastnega vpliva na okolje splošno prisotno in ljudje so pripravljeni pograbiti priložnosti za premik k pametnejšim in bolj zdravim načinom življenja.

Voditelji bodo uspešni bolj kot kdajkoli prej, če bodo svoji skupnosti dali občutek smisla, vizijo in prava orodja za delovanje v tem novem gospodarstvu.

Če mislite, da so bile spremembe v zadnjih desetletjih velike, potem se začnite pripravljati na to, kar nas čaka v naslednjih desetih letih. Kriza COVID-19 ponuja vpogled v spremembe, ki jih bomo doživeli in ki bodo v prihodnjih letih postale vsakdanjost.

Kar moramo storiti v Evropi, je tako potrebno, kot je brez primere; sprememba načina proizvodnje in potrošnje, da bomo temeljito zmanjšali svoje emisije, hkrati pa povečali kakovost svojega življenja in odpornost naših skupnosti. Naslednjih deset let bo postavilo temelje za uveljavitev novega gospodarstva, ki bo lokalno, dekarbonizirano in odporno. Cilj ni samo prenehati obremenjevati naš planet, temveč ga napolniti z življenjem in viri. Zares hvalevreden cilj, toda kako priti do tja?

Na ravni EU se javni in zasebni sektor reorganizirata okrog koncepta prehoda v krožno gospodarstvo. Krožno gospodarstvo je tisto, ki ne onesnažuje in ki ohranja izdelke in materiale v uporabi in obnavlja naravni kapital naših ekosistemov. O krožnem gospodarstvu govorijo že vsi in zdi se, da se vsi strinjamo o resničnem potencialu "Evrope, učinkovite z viri". V Bruslju zdaj prevladuje vizija ločitve napredka od uporabe virov preko različne podporne zakonodaje, ki jo je pripravila EU. Kljub temu ostaja izziv, kako to vizijo prevesti in izvajati na lokalni ravni.

Zato smo zelo ponosni, da izdajamo drugo različico Krovnega načrta za Zero Waste: vizijo, kaj je in zakaj sploh Zero Waste. V tem posodobljenem in razširjenem Krovnem načrtu opisujemo, kaj natanko mislimo z Zero Waste, njegovo zgodovino in kako definira vizijo prihodnosti.

Krovni načrt je namenjen občinskim uradnikom, oblikovalcem politik, Zero Waste aktivistom, voditeljem skupnosti, strokovnjakom za ravnanje z odpadki in mestnim načrtovalcem, ki želijo v svojem mestu voditi ambiciozne spremembe na enem ali večih od naslednjih področij:

- Reševanje krize z odpadki ali prehajanje iz sistema za ravnanje s preostankom odpadkov na sistem krožnega upravljanja z viri
- Ustvarjanje priložnosti za razcvet podjetništva, lokalnih podjetij in delovnih mest
- Popularizacija pametnih, trajnostnih in zdravih življenjskih slogov
- Postopno opuščanje strupov in emisij iz izdelkov, storitev in infrastrukture
- Gradnja odpornih sosesk in močnih skupnosti, pomoč občanom pri medsebojnem ponovnem povezovanju

Ne glede na to, ali ste "na položaju", že delate z odpadki, pripravljate lokalno Zero Waste kampanjo ali gradite gibanje v skupnosti, vam Krovni načrt nudi potrebne gradnike za pripravo Zero Waste načrta za vašo skupnost. Zasnovan je bil kot vaš prvi korak na poti do Zero Waste. Na koncu podajamo še dodatna orodja, ki smo jih ustvarili za poglobitev v uresničevanje Zero Waste načrta v vaši skupnosti.

Upamo, da bo ta dokument pri prehodu na Zero Waste pomagal tako vam kot vaši skupnosti.

Lep pozdrav,
Joan Marc Simon
Izvršni direktor, Zero Waste Europe

Od "Ravnanja z odpadki" do "Ravnanja z viri"

Naš planet je vedno sledil načelom Zero Waste. Tisoče let, vse do industrijske dobe, odpadki niso bili dodelan koncept, saj je bila večina zavržkov civilizacij uporabljenih tako, kot to počne narava, kot vložek za druge procese, ki ohranjajo vrednost materialov na krožen način. Vendar, kar je narava storila skozi proces evolucije, mora človeštvo storiti skozi zasnovo.

Začenjamo se zavedati, da moramo ponovno razmisliti o načinu proizvodnje in potrošnje, da bi ustvarili te ekosistemske odnose, ki ohranjajo vrednost in energijo, vdelano v vire, hkrati pa omogočajo, da civilizacija cveti in uspeva. Bistvo Zero Wasta ni le ločevanje gospodarske dejavnosti od uničevanja okolja, temveč predvsem gradnja odpornosti in naravnega kapitala za prihodnje generacije.

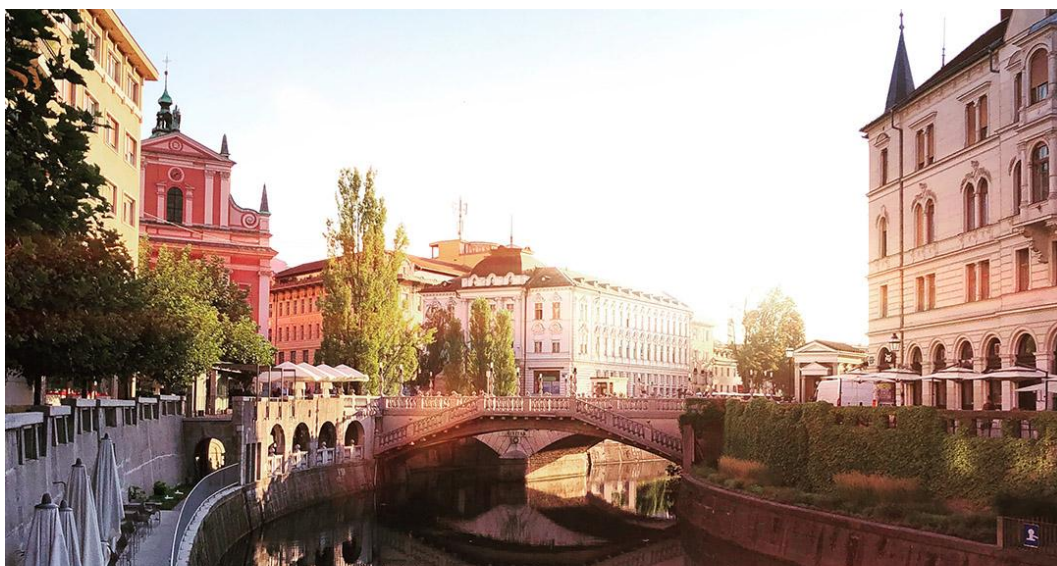
V poznem 20. stoletju in v začetku 21. stoletja je bilo za sodoben način ravnanja z odpadki v Evropi značilno selektivno izločanje dragocenih materialov iz odpadkov in pošiljanje vseh ostalih v novo zgrajene sežigalnice. Še pred 30 leti se je zdelo 25 % ločeno zbiranje nedosegljivo kjerkoli na celini. V Avstriji, Franciji, Nemčiji, Skandinaviji in na Nizozemskem so zato zgradili veliko sežigalniških kapacitet.

Danes vemo, da preprečevanje nastajanja odpadkov in novi poslovni modeli lahko zmanjšajo nastajanje odpadkov za 30 do 50 %, da je pri ločenem zbiranju odpadkov mogoče doseči kar 90 % uspeh in da je ločeno zbiranje bioloških odpadkov smiselno ne samo z okoljskega, ampak tudi z ekonomskega vidika. Posledično lahko opazimo prehajanje od modela 20. stoletja: dragega, močno centraliziranega in z

neprilagodljivo infrastrukturo, do modela Zero Waste: učinkovitega, decentraliziranega in prilagodljivega sistema, ki omogoča napredek sočasno z razvojem družbe in izboljševanjem tehnologije.

Uspeh ali neuspeh pri izpolnjevanju evropskih ciljev za preprečevanje in recikliranje odpadkov bo odvisen od tega, kako lokalne oblasti izvajajo politike ravnanja z odpadki. Občine so središče inovacij in ukrepov, kar pomeni, da so skupaj s svojimi občani v najboljšem položaju v boju proti odpadkom in spodbujanju prehoda v evropsko krožno gospodarstvo. V zadnjih desetletjih so se mesta odločila za različne modele, od katerih so nekateri napredni, drugi pa spadajo v preteklost.

Če primerjamo podatke starih referenčnih mest za ravnanje z odpadki in jih postavimo ob nova, vodilna mesta, ki sledijo Zero Waste modelu predstavljenemu v tem dokumentu, opazimo, da je razlika med količino preostalih odloženih odpadkov enih in drugih več kot precejšnja. Če pogledamo samo eno primerjavo: Dunaj proizvede skoraj trikrat več preostalih odpadkov kot Ljubljana in šestkrat več kot Treviso.

Slika 1: Ljubljana je prva Zero Waste prestolnica v Evropi. Po desetih letih se je količina nastalih odpadkov zmanjšala za 15 %, količina recikliranih ali kompostiranih odpadkov povzpela na 61 %, količina odloženih odpadkov pa zmanjšala za 59 %. Ker Zero Waste presega zgolj ravnanje z odpadki, je mesto okrepilo svoje dejavnosti preprečevanja nastajanja odpadkov in postavilo ambiciozen cilj, da do leta 2025 prepolovi količino mešanih komunalnih odpadkov.

V 20. stoletju je bil namen ravnanja z odpadki čim bolj zmanjšati škodo na okolju z zbiranjem odpadkov in njihovim odstranjevanjem na okolju najmanj škodljiv način. Zero Waste nas pripelje v 21. stoletje s preusmeritvijo pozornosti od ravnanja z odpadki na pravilno upravljanje z dragocenimi viri naše Zemlje.

KO SE ZERO WASTE SREČA Z MESTNIM NAČRTOVANJEM

Mesta in občine, ki partnersko sodelujejo z deležniki iz skupnosti, imajo ključ do izkoristka potenciala krožnega gospodarstva v Evropi. Ta Krovni načrt je bil napisan za njih. Da bo uporabljen kot orodje za pridobivanje znanja o praktičnih vidikih Zero Wasta na lokalni ravni in da bo vizijo krožnega gospodarstva spremenil v realnost.

DOBRE PRAKSE

Zgodba o Capannoriju

Italija

Capannori, Italija

Leta 2007 je bilo Capannori (Italija) prvo evropsko mesto, ki se je odločilo, da bo sledilo cilju Zero Waste. Projekt je sprožil Rossano Ercolini, tedanji vodja lokalne skupine in zdajšnji direktor Zero Waste Italy ter predsednik Zero Waste Europe.

Mesto je utiralo pot mednarodnemu Zero Waste gibanju, ki se od takrat naprej hitro širi. Skozi stotine naučenih lekcij, strategij in taktik, ki so jih preizkusili in testirali, so bile njihove izkušnje združene in strukturirane tako, da se je lahko rodil Krovni načrt za Zero Waste, zahvaljujoč delu številnih pionirskih mest in njihovih lokalnih skupin.

PREBERITE ZGODBO O CAPANNORIJU

In si oglejte najboljše prakse drugih [Zero Waste Cities mest](#).

A person is shown from the side, wearing a striped shirt, peeling a vegetable. The peels are falling into a white recycling bin that has a large recycling symbol on it. On the counter in front of the bin are various food items, including a whole apple, a sliced watermelon, and some other produce. The entire image has a blue tint.

Kaj je Zero Waste?

POGLAVJE 1

Zero Waste je cilj, ki je pragmatičen in vizionarski, lokalni in svetoven. Zero Waste filozofija, navdihnjena z naravo, deluje na ekosistemski način, da bi povečala, kar je na voljo v skupnosti, hkrati pa gradila lokalno odpornost in povečevala naravni kapital, ki je na voljo prihodnjim generacijam.

Kot ljudje moramo slediti temu, kar naš planet in ekosistem početa naravno skozi evolucijo, in enako narediti skozi zasnovo. Zato Zero Waste cilja na ponovno razmišljanje o načinu proizvodnje in porabe, da bi ohranili vrednost in energijo, vdelano v vire našega planeta, hkrati pa omogočili, da civilizacija cveti in uspeva.

Medtem ko ravnanje z odpadki cilja na pretvorbo odpadkov v vire, pa Zero Waste stremi k temu, da viri sploh ne bi postali odpadki.

Zero Waste pomeni izločanje odpadkov — ter toksičnosti in neučinkovitosti, ki so z njim povezane — ven iz sistema skozi boljšo zasnovo. V Zero Waste sistemu se vrednost materialov in izdelkov ohranja znotraj skupnosti, kjer se vedno znova uporabljajo. Vsaka tehnologija, ki ne omogoča obnove materialov, se šteje za nesprejemljivo in se postopno opušča. Recikliranje je sicer pomembno, da zapremo zanko, vendar ga je potrebno obravnavati kot zadnjo možno rešitev, saj samo z recikliranjem ne moremo rešiti potratnosti naše družbe.

Edina strokovno pregledana definicija Zero Waste opredeli kot:

“Ohranjanje vseh virov z odgovorno proizvodnjo, potrošnjo, ponovno uporabo in predelavo izdelkov, embalaže in materialov brez sežiganja in brez izpustov, ki ogrožajo okolje ali zdravje ljudi, zemljo, vodo ali zrak.”

December 2018, [Zero Waste International Alliance](#)

Zero Waste je vizija upanja za prihodnost.

Zero Waste je pristop.

Zero Waste je več kot cilj — je pot, ki je odprta za vsakogar.

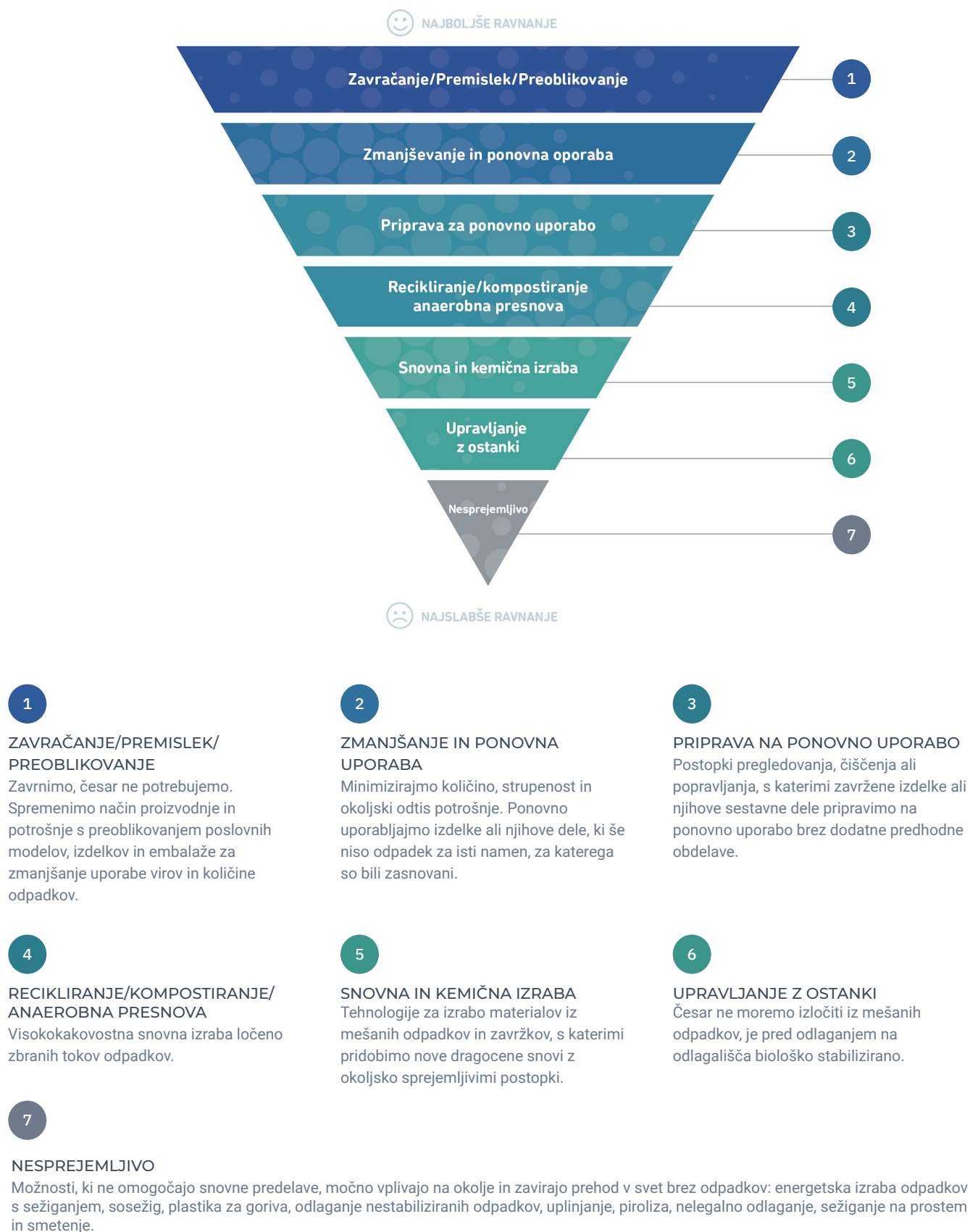
Mesta, restavracije, hoteli, prireditve, skupnosti in posamezniki po vsem svetu že dokazujejo, da je s sledenjem Zero Waste filozofiji mogoče narediti svet boljši.

Zero Waste hierarhija

Organizacija Zero Waste Europe je ustvarila novo hierarhijo ravnanja z odpadki, da bi spremenila način dojemanja odpadkov v družbi. Pomembno je, da se ta hierarhija oddaljuje od tradicionalnega ravnanja z odpadki in se približuje ravnanju z viri in s tem ustvarja sisteme, ki zagotavljajo, da se vrednost naših virov ohranja v gospodarstvu za sedanje in prihodnje generacije.

Zero Waste hierarhija se razlikuje od evropske hierarhije odpadkov, ki ima 2 koraka manj. Naša hierarhija daje večji pomen ohranjanju visokokakovostnih materialov in organiziranju ravnanja s preostanki odpadkov, upoštevajoč krožnogospodarski prehod, ki se mora zgoditi v prihodnjih letih.

Hierarhija je spodaj prikazana korak za korakom, od najboljših praks na vrhu do najslabših in nesprejemljivih praks na dnu.

Slika 2: Zero Waste hierarhija

Vodilna načela Zero Waste za mesta

Implementacija Zero Waste poteka na lokalni ravni, kjer ga izvajajo občine in interesne skupine. Zato je ta Krovni načrt strukturiran kot izhodišče za Zero Waste mesta s pomočjo skupnih vodilnih načel. Ta načela so temelj Zero Wasta in so v celoti na voljo na zerowastecities.eu.

V nadaljevanju navezujemo ključna načela na lokalno okolje in politike, ki jih lahko v večini primerov izvajajo in spreminjajo občine same:

Slika 3: Ključna načela Zero Waste

ZMANJŠAJ IN PONOVO UPORABI

Najboljši odpadki so odpadki, ki ne nastanejo. Zato je intervencija v fazi zasnove ključna, da bi preprečili potrebo po ravnanju z odpadki, ki ne bi smeli obstajati.

Na primer, odpadno hrano lahko zmanjšamo z ustreznim izobraževanjem, spodbudami in politikami javnih naročil v menzah, restavracijah, hotelih, bolnišnicah in gospodinjstvih. Trgovine brez embalaže in lokalne tržnice lahko preprečijo nastanek odpadne embalaže in odpadne hrane, hkrati pa nudijo svežo hrano.

Večina embalaže za enkratno uporabo je odvečna in jo je mogoče enostavno nadomestiti s pravilnim ukrepanjem na mestni ravni. Izdelki za enkratno uporabo, kot so lončki za kavo in posode za hrano, plastenke za vodo ali slamice, so le nekaj primerov izdelkov, ki jih je mogoče nadomestiti z rešitvami, ki ne ustvarjajo odpadkov.

Mestne oblasti imajo lahko ključno vlogo tudi pri vpeljevanju sistemov za ponovno polnjenje pijač in sistemov pralnih pleníc za ponovno uporabo ter zagotavljanju razpoložljivosti alternativnih sanitarnih izdelkov, ki ne povzročajo odpadkov, v lokalnih trgovinah.

Pri trajnih dobrinah, kot so elektronika, pohištvo ali oblačila, je ključnega pomena spodbuditi popravila in ponovno uporabo v obliki trgovin z rabljenimi predmeti ali z dejavnostmi ponovne uporabe ter s platformami na spletu in izven njega.

Koriščenje kupne moči javnih naročil pri spreminjanju trga, spodbujanje pisarn brez papirja, ustanovitev bank materialov in knjižnic za izposajo orodja pa so še drugi načini za preprečevanje nastajanja odpadkov na lokalni ravni.

OBLIKOVANJE ZA KROŽNOST

Izdelke in embalažo je treba oblikovati tako, da ne postanejo odpadki, temveč da ob koncu življenjske dobe ohranijo čim večjo vrednost. ***Če izdelka ni mogoče ponovno uporabiti, popraviti, prenoviti, reciklirati ali kompostirati, ga je potrebno preoblikovati ali izločiti iz sistema.***

ČE NE VEMO, V ČEM JE TEŽAVA, POTEM NE BOMO MOGLI NAJTI REŠITVE.

Trenutni sistemi ravnanja z odpadki so zasnovani tako, da odpadki "izginejo" z odvažanjem v druge države, z zakopavanjem ali s sežiganjem. Ta iluzija, da nekaj vržemo "stran", naredi težavo nevidno. Zaradi tega Zero Waste ravnanje z odpadki uporablja nasproten pristop. Odpadki bi morali biti zelo vidni kot dokaz, da so trenutni materiali in izdelki znotraj našega sistema oblikovani neprimerno in nevzdržno. Programi Zero Waste preučujejo, kaj ostane v zaboju za mešane odpadke, potem ko je bilo izvedeno učinkovito ločeno zbiranje, da bi preučili in prepoznali morebitne rešitve, ki bodo preprečile, da bi ti odpadki še naprej ostajali težava.

Moralo bi biti jasno, ali naj bo določen izdelek ali embalaža del biološkega cikla (izdelki za zaužitje) ali del tehničnega cikla (izdelki za uporabo). Splošno načelo je, da so izdelki ali embalaža, ki vsebujejo tehnične in biološke sestavne dele, težko prebavljivi za sedanje sisteme za upravljanje virov. Zato jih ne bi smeli dovoliti na trgu, razen če je popolnoma jasno, kako bodo ločeni za različne postopke recikliranja.

Nekatere snovi v izdelkih ali embalaži lahko prav zares škodijo zdravju ljudi in vseh drugih živih bitij. Če izdelek ali embalaža ni zasnovana tako, da bi bila varno ponovno vnesena v proizvodni cikel, lahko s svojo recirkulacijo kot sekundarna surovina ogrozi tehnične zmogljivosti sistemov za recikliranje in izdelkov, narejenih iz teh sekundarnih materialov.

Lahko pride do tega, da so nekateri materiali in izdelki zasnovani za krožnost, vendar sistemi za zbiranje in obdelavo odpadkov z njimi ne zmorejo upravljati na ustrezen način. V teh primerih bi moral proizvajalec vzpostaviti svoj sistem povratne logistike, da bi zagotovil njihovo učinkovito recikliranje.

LOČENO ZBIRANJE IN ZAPIRANJE ZANKE

Če se odpadkom, ki jih lahko preprečimo, izognemo s spreminjanjem našega načina potrošnje in proizvodnje, odpadki, ki jih ni mogoče preprečiti, pa so zasnovani tako, da so krožni in jih je mogoče ponovno uporabiti v gospodarstvu, je edini ukrep, ki je potreben za ponovno vključitev virov v proizvodni cikel, zagotavljanje, da so zbrani na najboljši in najčistejši način, da se njihova vrednost zagotovo ohrani za naslednjo uporabo.

S tega vidika bi morala mesta in občine izvajati učinkovite sisteme zbiranja, ki omogočajo čisto ločevanje različnih materialov. Materiali, ki jih je potrebno ločeno zbrati, vključujejo vsaj biološke odpadke (hrano in vrtno odpadke), tokove, ki jih je možno reciklirati (papir, karton, steklene in plastične posode), izdelke in sestavne dele, ki jih je mogoče ponovno uporabiti, in preostale odpadke, ki ostanejo po tem, ko je vse ostalo ločeno.

Trenutni primeri v Evropi kažejo, da ločeno zbiranje lahko dosega stopnjo recikliranja 80-90 % komunalnih odpadkov, to je vseh odpadkov, ki jih ustvarijo gospodinjstva, šole in javne ustanove.

Ločeno zbiranje bioloških odpadkov ima lahko največji vpliv, saj se tako ogromne količine odpadkov kompostirajo namesto, da se odlagajo ali sežigajo. Zaradi tega večjo stopnjo čistosti dosega tudi drugi

reciklabilni materiali in tako ohranjajo vrednost kot izdelki, ki jih je mogoče ponovno uporabiti ali reciklirati.

Najmočnejša in najučinkovitejša orodja za zagotavljanje najvišjih stopenj zajemanja in čistega ločevanja materialov z najnižjimi stroški sta ulični odvoz odpadkov in kavcijski sistem zbiranja.

DELATI DOBRO: LOČEVANJE BI MORALO BITI CENEJŠE IN ENOSTAVNEJŠE KOT ODDAJA LE MEŠANIH ODPADKOV

Noben sistem, ki se zanaša le na predanost ljudi, da se bodo dodatno angažirali, ne bo deloval. Potrebno je uvajati cenovne spodbude, ki so ključna gonilna sila za spremembe v vedenju. Prekomerno nastajanje odpadkov bi bilo treba kaznovati. Dosedanje izkušnje so živi dokaz, da občani sodelujejo, ko je sistem zasnovan zanje in z njimi.

Sheme ločenega zbiranja odpadkov bi morali sofinancirati proizvajalci tistih izdelkov, ki bodo postali odpadki.

Poleg cenovnih spodbud za občane, da pravilno ločujejo, bi morali pri proizvajalcih prevzeti odgovornost za kritje stroškov zbiranja in obdelave odpadkov, ki jih povzroči njihov izdelek ali embalaža. Ti prispevki proizvajalcev bi morali biti ekološko prilagojeni, kar pomeni, da bi stroški odražali enostavnost, s katero bi bilo mogoče vsak material ali izdelek ponovno uvesti v proizvodni cikel kot sekundarno surovino.

Če ločeno zbiranje poteka pravilno, potem viri, ki so bili prej zavrženi kot odpadki, ohranjajo svojo vrednost in jih je mogoče reciklirati v sekundarne surovine. Če to storimo v večjem obsegu, znotraj mest omogočamo ustvarjanje bank materialov, ki nadomeščajo trenutne linearne metode pridobivanja virov in zagotavljajo sisteme za prihodnost, kjer se bodo viri lahko shranjevali, ustvarjali in ponovno uporabljali na krožen način.

SPREMENITE INFRASTRUKTURO V SKLADU Z NOVO PARADIGMO

Infrastruktura za odstranjevanje odpadkov, kot so odlagališča ali sežigalnice, bi morala biti z zmanjševanjem količine nastalih odpadkov in s povečevanjem stopnje recikliranja postopoma opuščena. Fleksibilnost in prilagodljivost sta bistvenega pomena za Zero Waste, zato pogodbe in načrti za ravnanje z odpadki ne bi smeli zavirati povečanega recikliranja ali ustvarjati razmer, ki ne omogočajo napredka. Ob upoštevanju pomanjkanja prilagodljivosti sežigalnic (ne glede na to, ali gre za konvencionalne ali nekonvencionalne), se je treba izogibati novim zmogljivostim za toplotno obdelavo odpadkov, obstoječe pa postopno opustiti.

Medtem ko lokalne sheme povečujejo ponovno uporabo, ločeno zbiranje, recikliranje in kompostiranje ter zmanjšujejo količino odpadkov, mora prehodna rešitev za preostanek odpadkov omogočiti varno odlaganje le manjših in vedno manjših količin stabiliziranih odpadkov. Da bi čim bolj zmanjšali odvisnost od odlagališč, je treba izgubo mase, obsega (in vpliva), ki se zgodi z biološko stabilizacijo, dopolniti z nadaljnjim izločanjem koristnih materialov iz preostanka odpadkov, kar se je izkazalo za izvedljivo in vse bolj učinkovito tam, kjer so bili uvedeni programi uličnega zbiranja.

Vključevanje skupnosti

Izobraževanje in sodelovanje skupnosti je ključno za uspešno izvajanje Krovnega načrta za Zero Waste, ki za spremembo uporablja pristop, osredotočen na ljudi. Občane bi bilo treba pozvati, naj sprejmejo Zero Waste prakse, poleg tega pa imajo priložnost aktivno sodelovati pri oblikovanju sistemov za ravnanje z viri, ki znatno zmanjšujejo nastajanje odpadkov.

Javne izobraževalne kampanje so ključne za spodbujanje sodelovanja občanov. Medtem ko se prebivalstvo sčasoma naravno stara, se mesta pogosto spopadajo z nenehno spreminjajočo se demografijo, saj se veliko število novih prebivalcev za stalno priseljuje v to območje ali pa le dnevno migrirajo na delo in nazaj. Glede na nenehno spreminjanje demografije v številnih mestih je treba dati večji poudarek na izobraževanje občanov in jim zagotoviti informativne vire za vključitev v Zero Waste načrt. Občine bi zato morale dati prednost vključevanju skupnosti in izobraževalnim dejavnostim, saj to predstavlja osnovo za uspešen in učinkovit lokalni načrt za zmanjšanje odpadkov.

Izobraževanje in usposabljanje sta bistvenega pomena za spreminjanje paradigme in postopno opuščanje odpadkov. Ključno osebje iz občinskih oddelkov za okolje, lokalno podjetje za ravnanje z odpadki in drugi voditelji skupnosti morajo zagotoviti, da bodo dvignili svojo raven ozaveščenosti in znanja o ravnanju z viri. Pobude za izobraževanje in usposabljanje so najboljši način za reševanje kulturnih izzivov v zvezi z odpadki med uvedbo Krovnega načrta za Zero Waste.

Večjo spodbudo in podporo bi bilo potrebno zagotoviti tudi lokalnim podjetnikom, socialnim podjetjem in nevladnim organizacijam. Glede na njihovo lokalno znanje in vidno vlogo v Zero Waste mestu bi bilo treba te interesne skupine povabiti, da ponudijo lokalne rešitve za lokalne izzive, s katerimi se srečuje njihova skupnost.

Zero Waste in krožno gospodarstvo

Evropa prehaja z linearnega na krožni model upravljanja z viri, izvajanje te spremembe pa poteka na lokalni ravni. Že danes velja nova ambiciozna evropska zakonodaja, ki bo od lokalnih oblasti zahtevala, da v prihodnjih letih naredijo korak naprej in razvijejo politike preprečevanja nastajanja odpadkov in ponovne uporabe, da ločeno zbiranje postane razširjeno in kakovostno recikliranje obvezno, odlaganje na odlagališčih in sežiganje pa se postopno opusti.

Slika 4: Diagram krožnega gospodarstva

Krožno gospodarstvo je regenerativni sistem, v katerem se z upočasnjevanjem, zapiranjem in ožanjem materialnih in energijskih zank zmanjšuje vnos virov, odpadkov, emisij in uhajanje energije. To lahko dosežemo z daljnovidnim načrtovanjem, vzdrževanjem, popravili, ponovno uporabo, predelavo, obnovo in recikliranjem. To je v nasprotju z linearnim gospodarstvom, ki ima model proizvodnje "vzemi, naredi, odstrani".

Zero Waste razmišljanje v celoti vključuje smernice krožnega gospodarstva in tako je Krovni načrt za Zero Waste lahko ustrezno in pomembno orodje za mesta, da začnejo udejanjati načela krožnega gospodarstva. Tako gospodarstvo lahko ustvari veliko dodatnih lokalnih delovnih mest in podjetij, ki se ukvarjajo s ponovno uporabo in recikliranjem omejeno razpoložljivih materialnih virov.

Do danes se je na stotine evropskih mest zavezalo, da bodo postala mesta brez odpadkov in sledila pristopu Zero Waste. Tudi lokalne samouprave s celega sveta so izrazile zanimanje za učenje iz najboljših evropskih praks, ki so na prvo mesto postavile interese skupnosti.

Poskrbeti moramo za svoje smeti...toda edini pravi način je ta, da jih od samega začetka sploh ne bi smeli imeti.

Frans Timmermans

Izvršni podpredsednik, Evropski zeleni dogovor, med zaslišanjem odbora za okolje, javno zdravje in varnost hrane (ENVI) Evropskega parlamenta, Bruselj, 8.10.2019

Zero waste modeli

STARI NAČIN - CENTRALIZIRANO UPRAVLJANJE VIROV

V zadnjih nekaj stoletjih so se evropska mesta preusmerila od središč proizvodnje do središč potrošnje. Ko se je svetovna urbana populacija povečevala, je proizvodnja postajala vse bolj globalizirana, mesta pa so postala ponori virov.

Linearni model je eksponentno povečal oskrbovalne verige in mesta spremenil v pokopališča virov, kar je povzročilo veliko škodo lokalnim prebivalcem. To je posledično povzročilo množično centralizacijo moči in infrastrukture v rokah redkih, skupnosti pa odklopilo od neposrednih proizvodnih ciklov.

Danes je večina delavcev zaposlenih v storitvenih dejavnostih povezanih s potrošnjo, medtem ko se proizvodnja in upravljanje z odpadki odvijajo daleč stran od mesta.

V zadnjih desetletjih se razvoj infrastrukture nagiba k visoko centraliziranim sistemom za pridobivanje in upravljanje virov. Ti sistemi porabijo ogromno življenjsko pomembnih virov, kot sta energija in voda, hkrati pa ustvarjajo tudi velike količine odpadkov in emisij ogljika. Za vsak "sistem" (tovarna, mesto, bolnišnica, šola) se viri proizvajajo ali odstranjujejo daleč od mesta, kjer se porabijo.

Centralizirani sistemi pomenijo centralizirane strukture moči in visoke emisije ogljika zaradi prevoza virov, ki se proizvajajo ali upravljajo daleč od vira porabe.

 TRADICIONALNO RAVNANJE Z ODPADKI	 ZERO WASTE
 CENTRALIZIRANO	 DECENTRALIZIRANO
 KAPITALSKO INTENZIVNO	 USTVARJA DELOVNA MESTA
 ODLAGA IN SEŽIGA ODPADKE	 ODKRIJE IN ZMANJŠA ODPADKE
 OHRANJA VISOKO NASTAJANJE ODPADKOV	 OMOGOČA ZMANJŠEVANJE NASTAJANJA ODPADKOV

Slika 5: Primerjava med tradicionalnim ravnanjem z odpadki in Zero Waste pristopom

PRAVI NAČIN - UPRAVLJANJE PORAZDELJENIH VIROV

Opažamo, kako mesta počasi spet postajajo proizvodna središča in kako je povezava med proizvodnjo in potrošnjo na lokalni ravni vedno večja. Zahvaljujoč tehnološkim dejavnikom, družbenim in gospodarskim pobudam, ter vse večjemu osredotočanju na povečanje učinkovitosti in odpornosti sistema smo priča velikim premikom v načinu proizvodnje in dobave energije, hrane, vode in drugih temeljnih virov.

Decentralizirani sistemi pomenijo, da imajo skupnosti več moči in nadzora nad odločitvami, ki vplivajo na njihovo življenje. Zero Waste ravnanje z odpadki pomeni točno to, vrača nadzor nad ravnanjem z viri in daje večji vpliv na oblikovanje lokalnega gospodarstva skupnosti.

Ne glede na to, ali gre za izboljšanje kompostiranja v skupnosti, ustvarjanje sistemov z zaprto zanko z ustanovitvijo centrov za ponovno uporabo ali s preoblikovanjem poslovnih modelov za lokalizacijo proizvodnje, Zero Waste pomaga ustvariti prilagodljiv sistem, ki ga je mogoče po meri ukrojit po potrebam skupnosti. Danes po Evropi opažamo pozitivne prednosti tega pristopa, saj imajo skupnosti zaradi načina delovanja svojega lokalnega prostora občutek lastništva, povezanosti in ponosa.

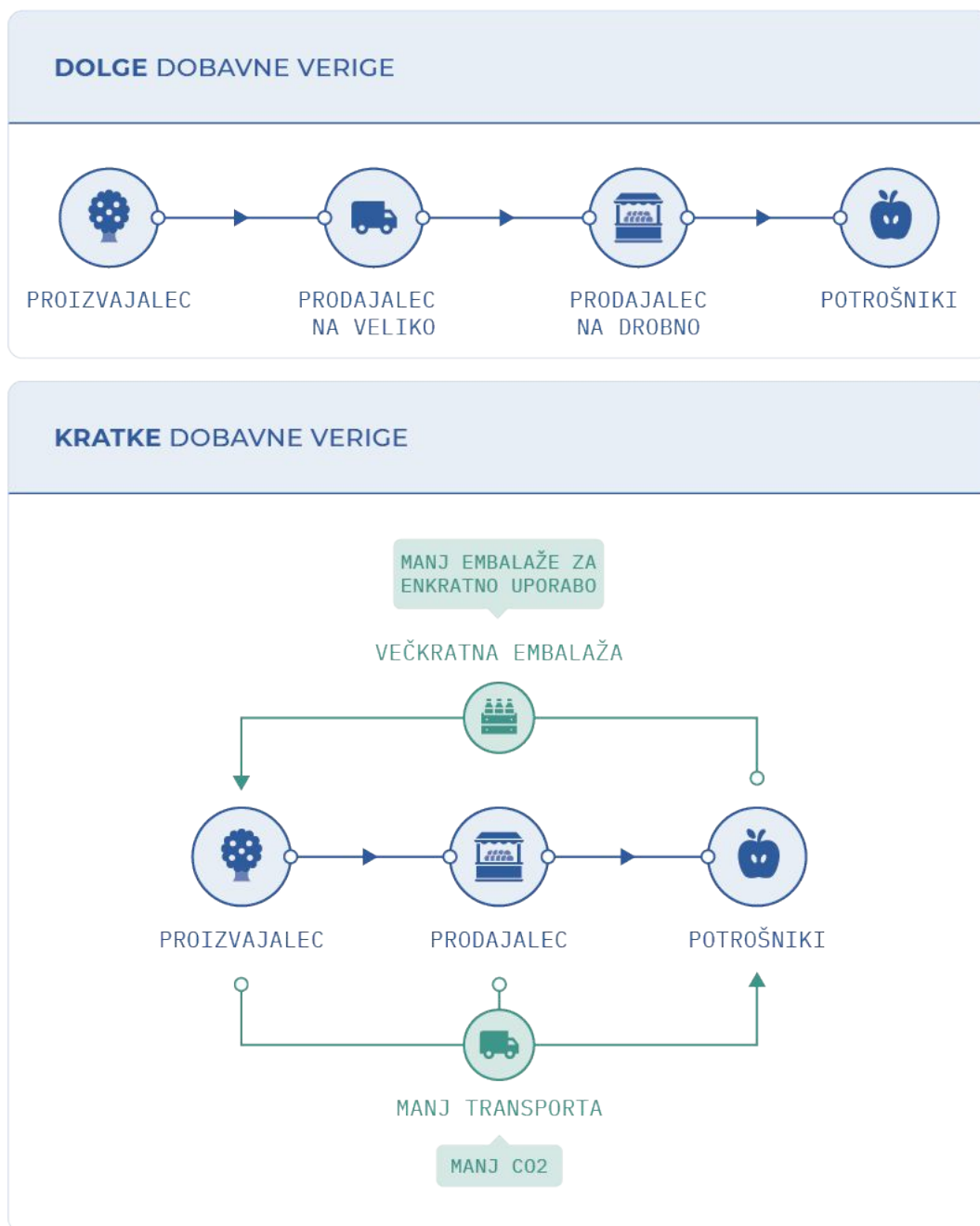
VIZIJA ZA PRIHODNOST

V prihodnosti za družbo ne bo samo možno, ampak tudi realistično, da si oblikuje krožni sistem. Tisti, v katerem bo mestno in obrobno kmetijstvo proizvedlo večino hrane, ki jo zaužijemo v mestih.

Biogospodarstvo bo izboljšalo cikle hranil in virov s pomočjo novonastalih bank materialov, založenih s sekundarnimi surovinami, ki so bile prej zavržene kot odpadki. Medtem pa bodo lokalno proizvedeni **obnovljivi viri energije** dobavljali energijo za delovanje takšnega sistema.

Digitalno gospodarstvo se bo zloilo s krožnim, da bi optimizirala sisteme in ustvarila delovna mesta, ki jih ni mogoče delokalizirati. Proizvajalci bodo postali potrošniki in potrošniki bodo postali proizvajalci. Izdelki in embalaža za enkratno uporabo bodo nadomeščeni z rešitvami za večkratno uporabo, kar bo omogočilo **skrajšanje dobavnih verig**. Lokalni materialni tokovi bodo postali prednostni in skupnost bo igrala aktivno vlogo pri upravljanju virov, da bi zagotovila ohranjanje večine bogastva, ki ga ustvarja nov sistem.

Ta premik se dogaja že danes, in sicer globalno, z rastjo Zero Waste mest. Začenjamo opazovati, da se koristi tega kažejo v vseh vidikih družbe, tako v našem okolju kot na prebivalstvu, kar nas vsakič znova približa svetu brez odpadkov.

Slika 6: Primerjava med dolgimi in kratkimi dobavnimi verigami

Krovni načrt za Zero Waste se ne osredotoča na krize z odpadki in težave, ki jih povzročajo odlagališča, sežigalnice in druge napačne rešitve. Če pa želite izvedeti več o teh, so na zerowasteeurope.eu na voljo dodatna gradiva.

Pojavljajoče se teme o Zero Waste

Zero Waste je eden največjih trendov v današnjem polju mestnega načrtovanja in temeljni del omogočanja trajnostnih mest. Številne prakse na področju načrtovanja mest so v zadnjih letih dosegle veliko izpostavljenost. Za preučitev in raziskovanje so, vzporedno s Krovnim načrtom za Zero Waste, zanimive tudi druge teme, saj vključujejo osnovne vrednote iz naših smernic. Tak konsolidirani pristop lahko pomaga političnemu programu izstopati in predstaviti resnično vizijo vaše skupnosti.

PAMETNA MESTA

Večina vidnih usmeritev, ki jih trenutno spodbujajo nekatere industrijske panoge, je zelo osredotočenih na tehnologijo. Pametna mesta opredeljujejo kot urbano razvojno vizijo, ki vključuje obsežne informacijsko komunikacijske sisteme ter tehnologijo povezano z internetom stvari (IoT), predvsem za upravljanje mest. Vendar pa nedavni razvoj na tem področju kaže na pristop, ki je veliko bolj osredotočen na ljudi, in poudarja dejstvo, da bi morala tehnologija služiti skupnosti in bi jo bilo treba uporabljati kot “dejavnik družbenega napredka”. Kljub temu, da Zero Waste pogosto olajša nizkotehnološke rešitve, pa prepoznavamo prednosti digitalnih platform in naprav pri ustvarjanju učinkovitosti in zmanjšanju emisij ogljika iz sistema upravljanja z odpadki, na primer z optimizacijo poti tovornjakov za zbiranje odpadkov in preko radiofrekvenčnih identifikacijskih oznak v nekaterih sistemih “plačaj, kolikor zavržeš”. Prednost Zero Waste sistemov je v tem, da lahko dosežejo odlične rezultate s pametnimi tehnologijami ali brez njih.

ZELENA IN PAMETNA MOBILNOST

Podpiramo ambiciozne in trajnostne programe mobilnosti za mesta. To pomeni spodbujanje transportnih sistemov za ljudi in blago, ki so optimizirani in, kadar je to mogoče, karseda skrajšani. Pametna mobilnost ne pomeni nujno zamenjave avtomobilov na bencin ali dizel z električnimi in preobsežno infrastrukturo javnega prevoza. Sam način razvoja mesta ter prostorsko načrtovanja gibanja ljudi in blaga določata stopnjo zmanjšanja emisij ogljika, ki jo skupnost lahko doseže. Na primer, ali morajo ljudje potovati daleč, da gredo v službo? Ali nakupujejo v svoji skupnosti ali morajo iti daleč stran iz centra mesta? Zagotavljanje, da odgovori na ta vprašanja postavljajo lokalno skupnost na prvo mesto, je ključno za mesta, ki si želijo izvajati učinkovite načrte mobilnosti, ki so trajnostni, nizkoogljični in gospodarni z viri.

BREZ ENKRATNE UPORABE

Kriza onesnaževanja s plastiko je najjasnejši prikaz tega, da smo dosegli prelomno točko. Javno mnenje je združeno okoli ideje, da ne moremo še naprej uničevati planeta. Tema je postala zelo čustvena zaradi kriz, s katerimi se je večina mest srečala na neki točki v svoji zgodovini, kot so stavke zbiralcev odpadkov, ki vodijo do odpadkov na ulici, škodljive kemikalije najdene v lokalnem ozračju, tleh ali vodnih virih, in nasprotovanja občanov odpiranju novih odlagališč ali sežigalnic. Vendar še nikoli nismo videli svetovne krize z odpadki, kakršna je v tem trenutku s plastiko. Dobra novica je, da rešitve obstajajo in sprejemajo jih po vsem svetu. V prihodnjih letih bodo dejavnosti za preprečevanje odpadkov in ponovno uporabo vedno bolj nadomestile prisotnost plastike za enkratno uporabo. Zero Waste mesta predstavljajo dom številnim od teh projektov.

NOVI POSLOVNI MODELI, KI IZLOČAJO ODPADKE

Izzivi, ki jih postavlja linearno gospodarstvo, ki stvari uporabi samo enkrat, preden jih zavrže, so danes že dobro prepoznani. Rešitve, ki bi nadomestile embalažo za enkratno uporabo, plenice za enkratno uporabo ali odpadno hrano zahtevajo spreminjanje miselnosti in uvedbo novih poslovnih modelov, ki izločijo odpadke iz sistema. Ti novi

poslovni modeli uporabljajo materiale, ki ne vsebujejo strupov, so za dolgotrajno uporabo, in dobro koristijo nove tehnologije, ki omogočajo logistiko in upravljanje podatkov na način, ki prej ni bil mogoč. Novi poslovni modeli so intenzivni na področju delovne sile in strokovnega znanja ter se zlivajo v lokalni ekosistem, namesto, da bi silili družbeni ekosistem, da se prilagodi njim.

ZERO WASTE ŽIVLJENJSKI SLOG

Zero Waste življenjski slog je v zadnjih letih vse bolj zaživel na družinski in individualni ravni, saj se je več deset tisoč gospodinjstev v Evropi odločilo za drugačno potrošnjo in se zavestno odločilo, da bo korenito zmanjšalo nastajanje odpadkov. Nakup izdelkov na [rinfuzo](#), proizvodnja lastne kozmetike ali gojenje lastne hrane so primeri, ki dokazujejo, da si ljudje želijo biti deležniki in proizvajalci, ne le potrošniki. Ta vizija se kaže v priložnostih za lokalni gospodarski razvoj, ki ustvarja več delovnih mest in hkrati znižuje emisije ogljika.

CILJI TRAJNOSTNEGA RAZVOJA

Zero Waste pristop se prilagaja viziji in [Ciljem trajnostnega razvoja](#) (SDG) sprejetih na ravni Združenih narodov (ZN). Uporaba Zero Waste strategije znotraj vaše skupnosti je praktična metoda vključevanja razvojnih ciljev SDG v lokalni načrt, ki pomaga pri reševanju večjih okoljskih, gospodarskih in socialnih vprašanj, s katerimi se danes srečujejo številne družbe.

Konkretno, Zero Waste pristop lahko pomaga skupnostim in občinam doseči:

- SDG 11 Trajnostna mesta & skupnosti
- SDG 12 Trajnostno potrošnjo & proizvodnjo

Slika 7: Cilji trajnostnega razvoja

Zero Waste prevzema ambicijo in vizijo teh politik na svetovni ravni in jih prevaja v oprijemljive politike na lokalni ravni za pospešitev doseganja ciljev, o katerih se je dogovorilo vseh 192 držav članic ZN.

“

Kar zadeva zaščito podnebja, igrajo mesta ključno vlogo pri oblikovanju bivalne prihodnosti našega planeta. Največje okoljske izzive je mogoče premagati le, če se bomo še naprej osredotočali na socialno pravičnost in ne pozabili na gospodarsko perspektivo.

Michael Müller
Župan Berlina

Zakonodaja Evropske unije o odpadkih in krožnem gospodarstvu

Evropska unija že od objave načrta za krožno gospodarstvo Evropske unije leta 2014 razvija zakonodajni okvir, ki utira pot za prehod na Zero Waste. V letih 2018 in 2019 se je ta zakon nadaljeval v spremembe glavnih direktiv, povezanih z odpadki, in uvedbo strategije za plastiko, vključno z Direktivo o plastiki za enkratno uporabo.

V tem razdelku bomo podali pregled najnovejše zakonodaje Evropske unije v zvezi z odpadki in krožnim gospodarstvom. V drugem razdelku Krovnega načrta pojasnujemo, kako Zero Waste pristop pomaga občinam v državah članicah EU pri doseganju ciljev krožnega gospodarstva z zagotavljanjem okvira in metodologije, ki jo je mogoče lokalno prilagoditi, kar ima za posledico visoke stopnje angažiranosti in učinka.

SPREMEMBE ZAKONODAJE EU O ODPADKIH

V letu 2018 so se države članice EU dogovorile o reviziji treh glavnih direktiv o odpadkih, da bi Evropo usmerili v krožno gospodarstvo.

Spremenjene so bile naslednje direktive:

- [Direktiva o odpadkih](#) (2008/98/EC)
- [Direktiva o ravnanju z embalažo in odpadno embalažo](#) (1994/62/EC)
- [Direktiva o odlaganju odpadkov na odlagališčih](#) (1999/31/EC)

KAKŠNE OBVEZNOSTI PREDSTAVLJAJO TE SPREMEMBE ZA DRŽAVE ČLANICE EU?

Države članice morajo vzpostaviti ločeno zbiranja za vsaj:

- **Biološke odpadke** do 31/12/2023
- **Tekstil** do 01/01/2025
- **Nevarne odpadke** do 01/01/2025
- **Odpadna olja** do 01/01/2025
- Papir (*obvezno že od leta 2015*)
- Kovino (*obvezno že od leta 2015*)
- Plastiko (*obvezno že od leta 2015*)
- Steklo (*obvezno že od leta 2015*)

Sprejeti so bili tudi naslednji cilji za recikliranje in ravnanje z odpadki, zlasti glede embalaže:

	2025	2030	2035
Minimalni delež recikliranja in priprave na ponovno uporabo KO	55%	60%	65%
Maksimalni delež odlaganja KO	N/A	N/A	10%
Minimalni delež recikliranja odpadne embalaže	65%	70%	N/A
Plastične	50%	55%	N/A
Lesene	25%	30%	N/A
Iz magnetnih kovin	70%	80%	N/A
Aluminijaste	50%	60%	N/A
Steklene	70%	75%	N/A
Papirnate in kartonske	75%	85%	N/A

Slika 8: Cilji recikliranja in ravnanja z odpadki s poudarkom na embalaži (KO pomeni komunalni odpadki)

Nova Direktiva o odpadkih zavezuje države članice, da “uporabijo ekonomske instrumente in druge ukrepe za spodbujanje uporabe hierarhije ravnanja z odpadki”, vključno s primeri ekonomskih instrumentov, kot so:

- **Dajatve in omejitve za odlaganje in sežiganje odpadkov**, ki spodbujajo preprečevanje in recikliranje odpadkov, hkrati pa ohranjajo odlaganje odpadkov kot najmanj zaželeno možnost ravnanja z odpadki
- **Scheme Plačaj, kolikor zavržeš (Pay-As-You-Throw)**, ki proizvajalcem odpadkov zaračunajo na podlagi dejanske količine nastalih odpadkov in zagotavljajo spodbude za ločevanje odpadkov na izvoru ter za zmanjšanje mešanih odpadkov
- **Davčne spodbude za donacije izdelkov, zlasti hrane**
- **Razširjene sheme odgovornosti proizvajalca** za različne vrste odpadkov in ukrepi za povečanje njihove uspešnosti ravnanja, stroškovne učinkovitosti in upravljanja
- **Depozitno-kavcijski sistem (DRS)** in drugi ukrepi za spodbujanje učinkovitega zbiranja rabljenih izdelkov in materialov
- **Postopno ukinitvev subvencij**, ki niso skladne s hierarhijo odpadkov
- **Uporaba davčnih ukrepov** ali drugih sredstev za pospeševanje uporabe izdelkov in materialov, pripravljenih za ponovno uporabo oziroma recikliranih

ALI SO TI CILJI OBVEZNI ZA DRŽAVE ČLANICE EU?

Da, so. Evropska komisija bo spremljala skladnost nacionalnih vlad s cilji in tri leta pred vsakim rokom pripravila zgodnja opozorilna poročila, da bi ocenila napredek vseh držav članic pri doseganju ciljev. Neupoštevanje direktive in teh ciljev pomeni odpiranje postopkov za ugotavljanje kršitev in morebitne globe za države članice, če ciljev ne upoštevajo. Zato imata vaša skupnost in občina odločilno vlogo pri sprejemanju teh politik in njihovem prenosu na lokalno raven, da bi zagotovili, da vaši vladi ne bo spodletelo pri doseganju zahtevanih ciljev.

MOJA DRŽAVA JE ZUNAJ EU, ALI TO VPLIVA NA NAS?

To je v veliki meri odvisno od sporazuma med vašo državo in EU. Tisti, ki se želijo pridružiti EU, bodo prej ali slej zavezani tem direktivam, toda dokler se pogajanja o okoljskih vprašanjih ne začnejo, vaša država formalno ni prisiljena slediti zakonodaji. To velja za večino držav kandidat. Države, kot je Švica, so v določeni meri zavezane, zlasti kar zadeva pravila enotnega trga. V primeru Združenega kraljestva bo dogovor o Brexitu določil, v kolikšni meri se te direktive uporabljajo v Veliki Britaniji. Trenutno je Velika Britanija pravno zavezana tej in katerikoli drugi zakonodaji EU, če bo sodelovala na enotnem trgu, pa bo morala upoštevati zakonodajo EU. Kljub temu, da ste zunaj EU, lahko za spodbujanje ukrepov uporabite najnovejšo zakonodajo EU.

Številne občine v Italiji so uspešno sprejele te cilje in izvajajo politike, ki ne le izpolnjujejo evropskih zahtev, ampak jih celo presegajo. Uspeva jim dosegati 80-90 % stopnjo ločenega zbiranja, kar dokazuje, da Zero Waste niso samo sanje — to je nabor oprijemljivih politik in strategij, ki jih lahko že danes vpeljete v vašo skupnost in takoj vidite rezultate zmanjšanja količine nastajanja odpadkov in povečanja recikliranja.

AKCIJSKI NAČRT ZA KROŽNO GOSPODARSTVO

Konec leta 2019 se je za Evropsko komisijo v Bruslju začel nov petletni mandat, ki je s sabo prinesel ponovno osredotočenost in nove prednostne naloge za komisarje in njihove ekipe, da bi dobro krmarili Evropsko unijo proti letu 2024.

 Krožno gospodarstvo, vključno z novimi zakoni o odpadkih in recikliranju, bo predstavljalo ‘polovico’ prizadevanj EU za doseganje ničelnih emisij ogljika do leta 2050 in bo postavljeno kot prioriteta številka ena prihajajočega Evropskega zelenega dogovora.

Ursula Von der Leyen, predsednica Evropske komisije

Marca 2020 je Evropska komisija objavila podrobnosti o drugem Akcijskem načrtu za krožno gospodarstvo, ki je del Evropskega zelenega dogovora. Nov načrt orisuje korake in ukrepe, ki jih bodo EU in nacionalne vlade morale izvajati, da bo prehod na Zero Waste in krožno gospodarstvo v Evropi uspešen.

Novelirani akcijski načrt za krožno gospodarstvo želi preseči, kar je dosegla prejšnja strategija krožnega gospodarstva EU, in sicer vzpostaviti 50 % cilj zmanjšanja komunalnih odpadkov in za ključne izdelke uvesti novo politiko "pravice do popravila". V času pisanja tega dokumenta (april 2020) načrt vsebuje le ukrepe in pobude, ne pa tudi oprijemljive zakonodaje, o kateri bo odločeno v mesecih in letih od uvedbe načrta marca 2020. Sem spadajo:

- Cilj, da bo vso embalažo, ki bo dana na trg EU do leta 2030, mogoče ponovno uporabiti ali reciklirati na ekonomsko smotrni način
- Trajnostna politika izdelkov, ki zagotavlja, da so izdelki narejeni v skladu s trajnostnimi kriteriji, vključno s potencialom za ponovno uporabo, popravljivostjo, uporabo virov ali emisijami CO₂
- Nov cilj za zmanjšanje odpadne hrane z evropsko Strategijo od vil do vilic
- Smernice o ločenem zbiranju tekstilnih odpadkov za spodbujanje krožnosti v tem ključnem toku odpadkov, kjer bo do leta 2025 ločeno zbiranje postalo obvezno

DIREKTIVA O PLASTIKI ZA ENKRATNO UPORABO

Zaradi pomembnih negativnih vplivov plastičnih izdelkov za enkratno uporabo na okolje je bila maja 2019 sprejeta nova Direktiva o zmanjšanju vpliva nekaterih plastičnih izdelkov na okolje, ki se običajno imenuje Direktiva o plastiki za enkratno uporabo in je stopila v veljavo julija 2019.

Slika 9: Kampanja [Rethink Plastic alliance](#) za izvajanje Direktive o plastiki za enkratno uporabo

Namen direktive je preprečiti in odpraviti onesnaževanje s plastiko, zlasti v morskem okolju, med drugim s prepovedjo nepotrebne plastike za enkratno uporabo po vsej EU od leta 2021. Sem štejemo vatrane palčke, jedilni pribor, plastične krožnike, nekatere posode iz ekspaniranega polistirena in še nekaj manj pogostih predmetov.

Poleg tega direktiva vključuje spodbude za zmanjšanje potrošnje in podpira prehod na sisteme, ki podpirajo večkratno uporabo pri hrani in pijači, kot tudi določitev visokih obveznih stopenj ločenega zbiranja plastenk ter zahteva uvedbo dodatnih shem razširjene odgovornosti proizvajalcev.

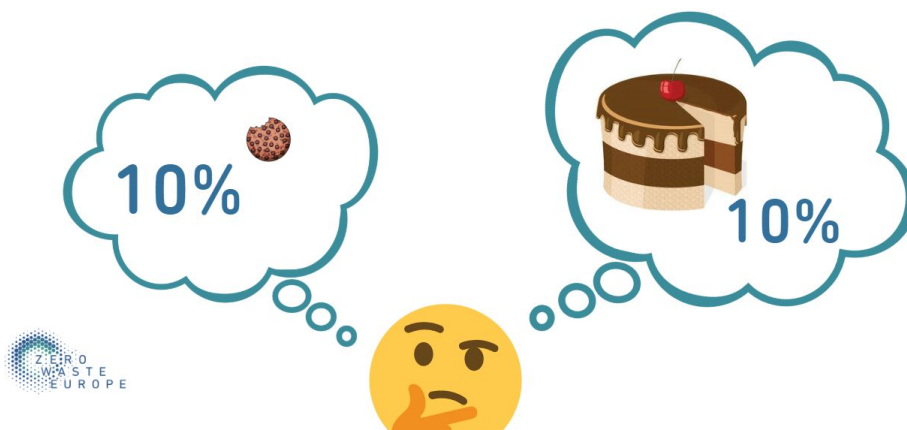
Več o direktivi si preberite v [političnem stališču ZWE](#).

10 % CILJ ODLAGANJA NA ODLAGALIŠČIH, POLITIKA EU, KI NASPROTUJE KROŽNEMU GOSPODARSTVU

Eden od temeljev svežnja za krožno gospodarstvo je spremenjena Direktiva o odlaganju odpadkov na odlagališčih. Strateški cilji nove direktive so v veliki meri enaki politiki EU za odlagališča, opredeljeni leta 1999. Nov ključni element, ki ga prinaša direktiva, je cilj zmanjšanja odlaganja, ki države članice obvezuje, da omejijo količino komunalnih odpadkov za odlaganje na 10 % ali manj od nastalih komunalnih odpadkov do leta 2035.

Čeprav se zdi, da je cilj zmanjševanja odlaganja usklajen s strateškimi cilji Okvirne direktive o odpadkih (maksimizacija priprave za recikliranje in ponovno uporabo, obveznosti ločenega zbiranja določenih vrst odpadkov), nova obveznost ustvarja tudi operative cilje, ki so lahko v nasprotju s splošnimi načeli Agende EU za krožno gospodarstvo.

Can't you see what's wrong with the 10% Landfill target?

Slika 10: Vizualizacija ene od težav v zvezi s ciljem 10 % odlaganja, merjenje v odstotkih namesto v tonah

Dokazi kažejo, da je doseganje 10 % praga izredno zahtevno in lahko spodbudi odločevalce k vlaganju v sežiganje odpadkov, da se čim bolj zmanjša odlaganje odpadkov. To bi lahko ustvarilo razmere, v katerih bi morali odpadke prisilno oddajati v sežig še mnoga leta, kar bi bilo v nasprotju z načeli in strateškimi cilji svežnja o krožnem gospodarstvu.

Zato Zero Waste Europe priporoča spremembo Direktive o odlaganju odpadkov na odlagališčih na dva komplementarna načina, da bi jo uskladili s splošnimi načeli in strateškimi cilji agende EU za krožno gospodarstvo:

- Postavitev cilja odlaganja odpadkov na odlagališčih glede na izhodiščno leto, namesto glede na vsako leto. S tem bi nagradili prizadevanja za zmanjšanje količin odpadkov, ki so postavljena višje v hierarhijo ravnanja z odpadki, in jih je treba obravnavati kot "načrt A" za trajnost.
- Sprejetje cilja odlaganja odpadkov v kilogramih na osebo na leto namesto v odstotkih, da bi nagradili tista območja (skupnosti, lokalne oblasti), ki izvajajo progresivne strategije ravnanja z odpadki, da bi zmanjšali nastanek preostanka odpadkov. Cilj v kg/osebo/leto lahko nadomesti odstotek ali ga preprosto dopolni, tako da velja en ali drug.

Če želite bolje razumeti, kaj je narobe s ciljem odlaganja odpadkov na odlagališčih, preberite [podrobno stališče ZWE](#).

A group of people, including a man in a high-visibility vest and others in casual clothing, are gathered in front of a large pile of organic waste. The scene is set under a bridge, with a speed limit sign (10) visible on a pillar. The image has a blue tint.

Zakaj sprejeti Zero Waste pristop?

POGLAVJE 2

Razumevanje prednosti

Zero Wasta

Z rastjo in širjenjem Zero Waste mest po Evropi smo vedno bolj zmožni zbirati podatke in biti priča koristim, ki jih sprejetje takih politik prinaša lokalnim skupnostim. Spodaj so te koristi razdeljene na 3 glavne kategorije: ekonomske, družbene in okoljske.

Slika 11: Prednosti Zero Waste mest

GOSPODARSKA ODPORNOST

Mesta se običajno zavežejo Zero Waste pristopu, ker poleg reševanja številnih družbenih in okoljskih vprašanj, za vizijo stojijo resnični gospodarski argumenti. Ti vključujejo:

- Ko želi mesto dati prednost lokalnim rešitvam za preprečevanje nastajanja odpadkov, s tem dejansko **zagotovi poslovne priložnosti lokalnim podjetnikom**, ne glede na to, ali gre za razvoj alternativ brez embalaže ali novih poslovnih modelov za električne naprave. Vse to skupaj pomaga graditi družbeno tkivo v skupnosti in naredi gospodarstvo bolj raznoliko in s tem odpornejše za prihodnost.
- Preprosto povedano, manj odpadkov pomeni **nižje stroške za občine**. Z Zero Wastom se količina odpadkov za odlaganje korenito zmanjša, kar posledično pomeni, da mestu ni potrebno plačevati stroškov odstranjevanja, ki so običajno v višini >100 EUR na tono. To pomeni, da je na voljo več sredstev bodisi za vračanje v javne storitve bodisi za znižanje dajatev za prebivalce.
- Boljša izvedba ločenega zbiranja odpadkov pomeni, da bo na voljo več kakovostnih **sekundarnih virov**, ki jih je mogoče še naprej prodajati na trgu in s tem pomagati nadomestiti začetne stroške zbiranja.
- Z načrtom zmanjševanja odpadkov in uvedbo finančnih spodbud, ki so prilagojene občanom in podjetjem, **vsi prihranijo denar**. Ko bodo tako podjetja kot občani finančno spodbujeni, da proizvajajo manj odpadkov, bodo lahko znižali stroške, ki so jih prej plačevali za ravnanje z odpadki.

DRUŽBENE PREDNOSTI

Zero Waste gradi predvsem na lokalnih rešitvah, ki bodo v prvi vrsti koristile skupnosti:

- Zero Waste je namenjen lokalnim rešitvam za upravljanje virov. To pomeni vlaganje v nove poslovne priložnosti, ki izločajo odpadke iz sistema, v ozaveščanje in izobraževanje, skupaj z optimizacijo ločenega zbiranja za lokalno ravnanje z odpadki. To je v nasprotju s

tradicionalnim ravnanjem z odpadki, ki je intenzivno v smislu kapitalskih naložb in tehnologije. To pomeni vlaganje denarja v ustvarjanje lokalnih delovnih mest, ki jih kasneje **ni mogoče delokalizirati**.

- Zero Waste ne pomaga le pri ustvarjanju delovnih mest, ampak ustvarja tudi **socialna delovna mesta**. Trga za zbiranje materialov in popravilo izdelkov sta zelo vključujoča, saj lahko vključujeta nizko kvalificirane delavce in skupine, ki so bile pred tem izpuščene iz tradicionalnega družbenega in gospodarskega razvoja. Zero Waste mesta v Evropi so priča nastanku lokalnih podjetij za povečanje zmogljivosti recikliranja, ponovne uporabe in popravil, ki pogosto zaposlujejo, nadgrajujejo in vključujejo delavce, ki tako dobijo priložnost, da igrajo pomembno vlogo v skupnosti.
- V povprečju **Zero Waste ustvari 10-krat več delovnih mest kot odlagališča ali sežigalnice**. Zakaj je tako?
 - Odlaganje in sežiganje sta tehnološko in kapitalsko intenzivni rešitvi za ravnanje z odpadki, ki zahtevata manj delovne sile kot katerekoli druge dejavnosti ravnanja z odpadki.
 - Povečevanje sposobnosti skupnosti, da ponovno uporabi in popravi materiale, olajša delo in zaposlitev s pomočjo delovno intenzivnih sistemov popravil in uvedbe sistemov za ponovno uporabo, kot so na primer kavcijski sistemi, ki ustvarjajo lokalna delovna mesta za zbiranje in pranje izdelkov.
 - Recikliranje je prav tako delovno intenzivno, saj ločeno zbiranje materialov ustvari pričakovanje po čistih tokovih odpadkov, za katere je potrebna visoka stopnja človeškega nadzora.
- Zero Waste poveže skupnost. Če omenimo le nekaj primerov: kompostiranje v skupnosti, kavarne popravil (repair cafes), kuhanje s hrano, ki jo zavržejo trgovine, so vse Zero Waste aktivnosti, ki pomagajo **povezati skupnost in zgraditi njeno kolektivno odpornost**.

OKOLJE IN ZDRAVJE

Trenutne distribucijske verige, ki so globalne in med seboj prepletene, omogočajo širjenje virusov in drugih patogenov s hitrostjo, kakršne še nismo videli. Pandemija COVID-19 je dober primer, kaj nas lahko čaka v prihodnosti, če bomo še naprej vzdrževali gospodarstvo, ki ustvarja toliko izdelkov za enkratno uporabo in jih razpošilja po celem svetu.

V nasprotju s sistemom, v katerem nimamo sledljivosti glede varnosti embalaže za enkratno uporabo, pristop Zero Waste pomaga družbi in gospodarstvu pri prehodu v popolnoma pregleden sistem, kjer dobavitelji zagotavljajo kakovost izdelkov in embalaže.

Politike Zero Waste korenito zmanjšujejo onesnaženje s plastiko in s tem povezane vplive na okolje in zdravje. S spodbujanjem Zero Waste življenjskega sloga podpiramo sezonsko hrano, pridelano v skupnosti, ki zahteva manj konzervansov in embalaže, kar posledično spodbuja bolj zdrave navade.

Zahvaljujoč ekonomskim spodbudam Zero Waste sistemov, kot so na primer kavcijske sheme in drugi sistemi povratne logistike, je bilo smetenje korenito zmanjšano, posledica česar so čistejša narava in parki. Poleg tega Zero Waste sistemi, ki temeljijo na embalaži za ponovno polnjenje ali za večkratno uporabo, dajejo na trg ene izmed najčistejših izdelkov, s povečano zmogljivostjo in osredotočenostjo na pranje in sterilizacijo.

Zero Waste pomeni manj onesnaženja in manj emisij toplogrednih plinov (TGP) iz odlagališč in iz sežigalnic. Danes podnebne spremembe predstavljajo eno največjih težav za človeštvo in Zemljo kot celoto. Pospeševanje segrevanja planeta in uničujoč vpliv, ki ga bo to imelo na skupnosti, se pojavlja zaradi povečanja emisij toplogrednih plinov, pretežno ogljikovega dioksida, metana in dušikovega oksida, ki jih spuščamo v okolje.

S sprejetjem Zero Waste pristopa lahko mesta in skupnosti ukrepajo za takojšnje zmanjšanje emisij toplogrednih plinov. Na primer, pridobivanje energije iz sežiganja odpadkov je bilo dokazano za izjemno energijsko intenzivno in neučinkovito, kar ima resne negativne vplive na naša prizadevanja za zmanjšanje emisij in doseganje brezogljirnega gospodarstva do leta 2050.

Tudi odlaganje odpadkov sprošča velike količine emisij metana in ogljikovega dioksida v okolje. Zato lahko s sprejetjem Zero Waste pristopa, da bi zmanjšali potrebe po sežiganju in odlaganju odpadkov, **naslovimo ključni sestavni del učinkovitih načrtov za ublažitev podnebnih sprememb** mest in skupnosti. Hkrati politike, ki ohranjajo vrednost materialov in virov znotraj krožnega gospodarstva, tudi bistveno zmanjšujejo emisije toplogrednih plinov v zgodnejši fazi življenjskega cikla izdelka, preden ta postane odpadek, tako da odstranijo potrebo po pridobivanju in predelavi fosilnih goriv za pridelavo in proizvodnjo blaga oz. materiala. Skozi programe skupnostnega in domačega kompostiranja je potrebno izven mesta odvoziti manjšo količino odpadkov, kompost pa je mogoče uporabiti tudi lokalno. Ker je potreba po prevozu odpadkov manjša, se zmanjšuje tudi promet in z njim povezane emisije.

Predstavljamo Zero Waste kalkulator prihrankov

Želite videti koristi, ki bi jih sprejetje Zero Waste strategije ravnanja z odpadki lahko prineslo občini z vidika prihranka stroškov in emisij toplogrednih plinov? S preходом na Zero Waste strategijo lahko občine takoj začnejo zmanjševati stroške ravnanja z odpadki. [Kalkulator prihrankov](#) Zero Waste mest, ki so ga ustvarili naši člani [Ekologi brez meja](#) med našim sodelovanjem v projektu Erasmus+, je zasnovan tako, da vam pomaga pri predstavi in razumevanju koristi, ki jih lahko v vaš lokalni prostor prinese sprejetje Zero Waste politik.

Vse, kar je potrebno, je to, da vnesete nekaj preprostih informacij o prebivalstvu in ambicijah sedanjih načrtov o uvedbi Zero Wasta v vašem mestu, za bolj natančen rezultat pa še ključne podatke o trenutni stopnji nastajanja količine odpadkov in ravnanja z njimi, vključno s stroški. Kalkulator bo nato samodejno prikazal potencialne prihranke za vašo občino in zagotovil primerjavo z drugimi mesti v Evropi.

Poskusite Zero Waste kalkulator prihrankov

Vizualizirajte in razumite prednosti, ki jih lahko sprejetje Zero Waste ravnanja z odpadki prinese vašemu lokalnemu okolju.

Zero Waste kot metodologija za doseganje ključnih ciljev EU

Čeprav je to včasih politično občutljiva tema, so politike EU na lokalni ravni izredno pomembne in se pogosto izkažejo kot dejavnik spodbude za odločitev občine, da se oddalji od zastarelih metod odstranjevanja odpadkov in se namesto tega približa Zero Waste pristopu. Prevajanje ciljev in zahtev, ki jih v Bruslju postavlja EU, v lokalne politike in strategije znotraj skupnosti je ključnega pomena za zagotovitev, da države izpolnijo zahtevane evropske cilje.

Mesta v Evropi, ki so trenutno opredeljena kot Zero Waste mesta, pogosto delujejo kot model v državi in prikazujejo pot in metodologijo, ki jima je mogoče slediti tudi v drugih regijah, da bi pomagali zagotoviti nacionalno izpolnjevanje evropske zakonodaje. Na primer, ta mesta pogosto dosegajo stopnjo recikliranja 70 % in več, zahvaljujoč visoko učinkovitemu sistemu ločenega zbiranja odpadkov v uličnih zbiralnikih.

Številni ključni sestavni deli Zero Waste načrta so v zakonodaji EU vse bolj prepoznani kot ključna gonila sprememb pri prehodu h krožnemu gospodarstvu. Na primer, učinkovito ločeno zbiranje plastike lahko poveča količino reciklirane embalaže na trgu, kavcijske sheme lahko pomagajo slediti Direktivi o zmanjšanju vpliva nekaterih plastičnih proizvodov na okolje, boljši dostop do izdelkov za večkratno uporabo pa bo občine uskladil s cilji preprečevanja odpadkov, ki so navedeni v drugem akcijskem načrtu krožnega gospodarstva.

Zaradi zmanjšanja količine preostanka odpadkov lahko občine igrajo aktivno vlogo in pomagajo vladam pri doseganju ciljev EU za dekarbonizacijo z zmanjšanjem količine emisij toplogrednih plinov, ki nastanejo zaradi okolju škodljivih metod odstranjevanja odpadkov.

Politike EU lahko delujejo tudi kot katalizatorji za lokalno delovanje. Zastavljeni cilji so namreč le minimalne zahteve, zato je treba v lokalnem območju aktivno spodbujati nadaljnje ambicije in izboljšave obstoječih sistemov.

Za nadaljnje branje o tem, kako Zero Waste sovпада z ogljično nevtralno prihodnostjo, si oglejte našo [knjižnico](#) virov o temah, povezanih s podnebjem, energijo in onesnaževanjem zraka.

Champignons
blancs/bruns
3,90€/kg

Origine France

Courgettes
2,00€/kg

Origine France

Les Gueules
Cassées.

Bons à consommer,
pas à jeter !

Ce repère vous signale les produits
antigaspis aussi bons que les autres et
aujourd'hui moins chers.

Repérez-les et regalez-vous en faisant des économies !

www.lesgueulescassees.org

Concombres

0,75€/kg

Culture pleine
terre

France (à l'étranger)

Tomates
Anciennes
3,70€/kg

(Locale et
pleine terre)

FRANCE CATILL

Aubergine
2,40€/kg
culture pleine terre
France (Alsace)

Herbes
aromatiques
Basilic, Persil, Fenouil,
Ciboulette, etc.
1,50€/kg
Culture pleine terre
France (Alsace)

J'suis un peu
tordeu comme
concombre, mais
ça reste entre
nous

Kje začeti

POGLAVJE 3

Tomates
et nanas

Trop gros, trop petit,
mal coupé, pas joli...
mais dans la vraie vie,
on a tous droit à notre
chance, non ?

Tomates
noire de Crimée

Nekaj vprašanj za začetek

Za lažje razumevanje je tukaj nekaj vprašanj, ki jih običajno Zero Waste strokovnjaki občinam postavijo na začetku njihove poti. Koristno jih je upoštevati, da bi razumeli različne parametre programa Zero Waste. Z odgovori na teh 10 vprašanj s podatki in informacijami, ki jih imate že sedaj na voljo, boste lahko začeli postopek razvoja vaše lokalne strategije za Zero Waste.

1

NASTAJANJE ODPADKOV

- Koliko odpadkov nastane v mestu?
(skupaj in v kg/prebivalca/leto)

2

PRISTOJNOST

- Ali je občina pristojna za zbiranje odpadkov?

3

SESTAVA ODPADKOV

- Kakšna je sestava tipičnega zabojnika za mešane odpadke?
- Ali veste, koliko odpadkov je še mogoče reciklirati?
- Koliko reciklabilnih materialov konča v zabojnikih za mešane odpadke?

4

LOČENO ZBIRANJE

- Kolikšna je stopnja ločenega zbiranja odpadkov v občini (v %)?
- Kaj se zgodi z odpadki, ki niso ločeno zbrani?
- Veste, kaj se zgodi z zbranimi tokovi odpadkov?
- Ali so na voljo podatki o količini odpadkov, ki jih na koncu recikliramo?

5

RAVNANJA Z BIOLOŠKIMI ODPADKI

- Ali občina ločeno zbira biološke odpadke?
- Če je odgovor pritrdilen, kakšna je stopnja onesnaženosti?
(% nečistoč v toku bioloških odpadkov)
- Ali ima občina obrat za kompostiranje?
- Ali ima občina vzpostavljene sisteme za spodbujanje kompostiranja doma in v skupnosti?

6

PREPREČEVANJE NASTAJANJA ODPADKOV

- Ali ima občina načrt za preprečevanje nastajanja odpadkov?
- Kakšna pooblastila ima občina za uvedbo ukrepov za preprečevanje nastajanja odpadkov?
- Ali je občina pristojna, da nekatere izdelke ali materiale na trgu prepove (npr. plastične vrečke)?

7

POPRAVILA IN PONOVNA UPORABA

- Koliko centrov za ponovno uporabo/popravila je v občini?
- Koliko obrtnikov in podjetij znotraj občine izvaja popravila in ponovno uporabo?

8

POGODBENE OBVEZNOSTI

- Ali ima občina dolgoročno pogodbo z objektom/upravljavcem za ravnanje z odpadki?

9

STROŠKI ODSTRANJEVANJA

- Koliko znaša cena za odstranjevanje odpadkov?
(plačilo za odlaganje določene količine odpadkov v predelovalnem obratu)
- Ali ima občina pooblastilo za spremembo te cene?

10

STROŠKI UPRAVLJANJA

- Kakšni so stroški ravnanja z odpadki na prebivalca?
(v EUR/prebivalca/leto)
- Ali ima občina davke na sežig in/ali odlaganje na odlagališčih?

ČE POTREBUJETE DODATNE INFORMACIJE GLEDE

ZGORNJIH VPRAŠANJ, lahko kadarkoli kontaktirate našo ekipo na cities@zerowasteeurope.eu ali info@ocistimo.si.

Možni scenariji ob začetku

Zagon Zero Waste načrta iz nič se morda zdi zastrašujoč ali preveč zapleten. Morda pa ste že na poti proti Zero Waste z uspešnim izvajanjem ukrepov ločenega zbiranja in preprečevanja nastajanja odpadkov, vendar iščete nadaljnji navdih za povečanje hitrosti in učinkovitosti prehoda vaše skupnosti v krožno gospodarstvo.

Ne glede na vaše izhodišče je Zero Waste Europe s svojimi nacionalnimi člani tu (v Sloveniji Ekologi brez meja), da vam pomaga na vaši poti.

Teh 7 scenarijev zajema situacije, v katerih se občine najpogosteje znajdejo, ko se odločajo, kako izvesti Zero Waste strategijo. V vsakem scenariju boste našli načrt, v katerem so opisani nekateri koraki, ki jih občina lahko naredi v svojih edinstvenih razmerah za povečanje učinkovitosti in ambicij svojega Zero Waste načrta. Predstavljamo tudi primere najboljših praks mest, ki so že izvedla uspešne strategije in politike.

Namen tega orodja je:

- Da določite, kateri scenarij najbolje opisuje razmere v vaši občini
- Da vam da pregled nad tem, kako izgleda tipičen načrt za ta poseben scenarij
- Da vam pomaga začeti na poti proti Zero Wastu

SCENARIJ 1

MOJE MESTO ŠELE ZAČENJA

- Nimamo podatkov o količini odpadkov, ki jih proizvedemo, in potencialnih politikah preprečevanja
- Občani in podjetja nimajo nobene ekonomske spodbude, da bi ustvarjali manj odpadkov ali ločevali materiale
- Ločenega zbiranja odpadkov še nimamo vzpostavljenega
- Nimamo vzpostavljene infrastrukture za zbiranje in obdelavo materialov

Prosim, nadaljujte na strani z naslovom "[Scenarij 1](#)".

SCENARIJ 2

PRVE KORAKE SMO ŽE NAREDILI

- Ukrepali smo in prepovedali nekatere potratne izdelke za enkratno uporabo
- Imamo vzpostavljeno ločeno zbiranje odpadkov – vendar so rezultati še vedno nezadovoljivi, s sorazmerno nizko stopnjo ločeno zbranih odpadkov in/ali visoko stopnjo onesnaženja materialov v tokovih odpadkov
- Občani in podjetja nimajo nobene ekonomske spodbude, da bi ustvarjali manj odpadkov ali ločevali materiale
- Vzpostavljeno imamo infrastrukturo, vendar je neprimerna

Prosim, nadaljujte na strani z naslovom "[Scenarij 2](#)".

SCENARIJ 3

VERJETNO DOSEGAMO EVROPSKO POVPREČJE, VENDAR SE JE NAŠE MESTO V ZADNJIH LETIH KOMAJ KAJ IZBOLJŠALO

- Sprejeli smo prepoved plastičnih vrečk in razmišljamo o drugih ukrepih za zmanjšanje uporabe izdelkov za enkratno uporabo
- Nimamo načrta za preprečevanje nastajanja odpadkov ali pa se slabo izvaja
- Vzpostavljeno imamo ločeno zbiranje odpadkov, vendar ni optimizirano, stopnja zbiranja je med 40 % in 60 %
- Občani in podjetja imajo le malo ekonomskih spodbud, da bi ustvarjali manj odpadkov ali ločevali materiale
- Naši stroški odstranjevanja odpadkov presegajo 50 EUR/tono

Prosimo, nadaljujte na strani z naslovom "[Scenarij 3](#)".

SCENARIJ 4

DOSEGAMO CILJE EU GLEDE RECIKLIRANJA, VENDAR SI JIH ŽELIMO PRESEČI

- Količina preostalih komunalnih odpadkov je pod 100 kg/osebo/leto
- Naša stopnja ločeno zbranih odpadkov je nad 60 % in vključuje ločeno zbrane biološke odpadke
- Vzpostavljen imamo načrt za preprečevanje nastajanja odpadkov in občane spodbujamo k ustvarjanju manjše količine odpadkov
- Sistem ločenega zbiranja je optimiziran
- Naši stroški odstranjevanja odpadkov presegajo 70 EUR/tono

Prosimo, nadaljujte na strani z naslovom "[Scenarij 4](#)".

POSEBNI SCENARIJI

Scenariji 5-7 temeljijo na prejšnjih štirih, vendar ponujajo načrte za občine v bolj raznolikih okoljih in okoliščinah. Ob zavedanju, da si številne občine prizadevajo oddaljiti se od sežiganja, da bi zmanjšale emisije toplogrednih plinov, se pogosto soočajo z edinstveno situacijo, ker se nahajajo na oddaljeni ali otoški lokaciji, ali pa imajo sezonski priliv turizma, ki prinaša svoj nabor izzivov in priložnosti.

SCENARIJ 5

PREITI MORAMO OD SEŽIGANJA K NIZKOOGLJIČNIM ALTERNATIVAM

- Kot del našega lokalnega/nacionalnega podnebnega načrta moramo dekarbonizirati vire energije, kar pa zahteva ustavitev emisij ogljika zaradi izgorevanja odpadkov v sežigalnicah ali cementnih pečeh
- Lastimo si obrate za termično izrabo odpadkov oziroma imamo z njimi sklenjene pogodbe
- Vzpostavljen je delujoč sistem ločevanja odpadkov, vendar smo še vedno daleč od ciljev EU glede recikliranja do leta 2030

Prosim, nadaljujte na strani z naslovom "Scenarij 5".

SCENARIJ 6

SMO TURISTIČNA DESTINACIJA

- Naše mesto spada v enega izmed prejšnjih scenarijev, ker pa je mesto sezonska destinacija, je naš največji izziv nihanje prebivalstva
 - Naše mesto spada v enega izmed prejšnjih scenarijev, vendar je naš izziv priliv turistov
-

Prosimo, nadaljujte na strani z naslovom "Scenarij 6".

SCENARIJ 7

NAHAJAMO SE NA ODROČNEM PODEŽELJU ALI NA OTOKU

- Naše mesto spada v enega izmed scenarijev od 1 do 6, vendar ima še dodaten izziv, da je razmeroma ali popolnoma izoliran od kopnega ali naseljenih območij
-

Prosimo, nadaljujte na strani z naslovom "Scenarij 7".

SCENARIJ 1

Moje mesto šele začenja

KJE SMO

Do zdaj je moje mesto skrbelo za odstranjevanje odpadkov z ulic, edino ločeno zbiranje v mestu pa so opravile bodisi družbe za recikliranje, ki so bile ustanovljene šele pred kratkim, bodisi neformalni sektor znotraj naše skupnosti, in se izvaja samo za tiste predmete, ki imajo tržno vrednost. Daleč smo od doseganja ciljev EU glede recikliranja in sprašujemo se, kje začeti. Smetenje je pri nas resna težava.

PRILOŽNOST

Ker pa šele začenjamo, imamo priložnost in voljo, da že od samega začetka izvajamo stvari pravilno in se učimo iz izkušenj drugih, da bi lahko preskočili na naslednji scenarij. Verjamemo, da je krožno gospodarstvo pot naprej in želimo izkoristiti neizkoriščen potencial v naši občini. S podporo mreže Zero Waste Europe in z uporabo njihovih orodij želimo imeti dober načrt preprečevanja in ravnanja z odpadki za naslednje desetletje ter uvesti ukrepe ločenega zbiranja in preprečevanja nastajanja odpadkov za doseganje dobrih rezultatov v naslednjih 3 letih.

IZZIVI, KI JIH MORAMO PREMAGATI

«Enostavno ne vemo, kako začeti»

Temu so namenjeni ta Krovni načrt in naši nadaljnji viri. Da boste lažje ugotovili, kje ste in kateri so ključni izzivi, ki so pred vami. Gradimo na dolgoletnih izkušnjah in učnih lekcijah najuspešnejših evropskih mest, kar nam pomaga, da vas napotimo v pravo smer.

«Stroški odlaganja odpadkov so tako nizki, da nas nič ne spodbuja k temu, da bi porabljali denar za ločeno zbiranje ali recikliranje»

Nizki stroški odlaganja so resničen problem, vendar se bodo v prihodnjih letih ob izvajanju evropske zakonodaje in ob zapolnitvi odlagališč zvišali. Zero Waste je priložnost za predvidevanje prihodnosti in skok na najsodobnejši sistem ravnanja z odpadki.

.

«Nimamo finančnih sredstev za vlaganje v ločeno zbiranje»

Preprečevalni ukrepi, ki bodo zmanjšali stroške čiščenja ulic in velikost vašega zabojnika za odpadke, vas ne bodo stali ničesar. Prihranki, ustvarjeni z učinkovito politiko preprečevanja odpadkov, so lahko začetni kapital za zagon načrta za zbiranje odpadkov. Za uvedbo Zero Wasta je potrebna začetna naložba za spremembo sistema in načrtovanje infrastrukture. Vendar pa so druga mesta dokazala, da se ta začetna naložba povrne v kratkem času. Po enem ali dveh letih se operativni stroški ravnanja z odpadki v mestu znižajo.

«Manjka nam politična volja/vizija za izvajanje takšnega načrta»

Brez politične spodbude se sprememba ne bo zgodila. V idealnem primeru si morata Zero Waste vizijo deliti mestna oblast in/ali civilna družba. Če temu ni tako, je pomembno, da se za to poskrbi. Na podlagi izkušenj drugih mest Krovni načrt vključuje strategije, s katerimi je mogoče ustvariti pravi političen pritisk in omogočiti spremembe.

«Kaj vključiti v Zero Waste načrt?»

Na tej stopnji se morate prepričati, da načrt vključuje tako kratkoročne kot dolgoročne mejnike. Ti mejniki bi morali zajemati pobude, kot so organiziranje sistema ločenega zbiranja odpadkov, uvajanje politik preprečevanja uporabe izdelkov za enkratno uporabo, vlaganje v centre ponovne uporabe in popravil, ki cvetijo, načrtovanje infrastrukture in zagotavljanje nemotenega prehoda k postopnemu zmanjšanju nastajanja preostalih odpadkov (izogibajoč se morebitnim situacijam, ki ne omogočajo napredka).

«Recikliranje v mojem mestu izvajajo nepooblaščen osebe, kaj se bo zgodilo z njimi?»

Neformalni zbiralci imajo zelo dragocene izkušnje, ki bi morale biti upoštevane v novem Zero Waste načrtu. Ta bo vključeval tudi njih in morebitno težavo spremenil v prednost modela.

SCENARIJ 1 · MOJE MESTO ŠELE ZAČENJA

Zgodba o Ljubljani

Slovenija

Ljubljana, glavno mesto Slovenije

Od odpadkovnega novinca do zelene prestolnice EU v samo 10 letih.

Ko se je Slovenija leta 2004 pridružila EU, je začenjala iz nič. V prestolnici Ljubljani (440.000 prebivalcev v širši regiji) je bila takrat večina odpadkov neposredno odloženih. Zahvaljujoč predanosti javnega podjetja za ravnanje z odpadki Snaga, nadzoru civilne družbe in odločnosti lokalnih oblasti, so začeli izvajati ločeno zbiranje odpadkov, namesto da bi vlagali v veliko in drago infrastrukturo. Deset let pozneje je Ljubljana postala najuspešnejša evropska prestolnica in Evropska zelena prestolnica, deloma zahvaljujoč tudi dobremu načrtu ravnanja z odpadki.

PREBERITE ZGODBO LJUBLJANE

POGLOBITEV VAŠE DIAGNOZE

Ali želite iz prve roke odkriti, kako je Ljubljana dosegla svoje navdušujoče rezultate, skupaj z drugimi vodilnimi mesti, ki so v Evropi izvajala Zero Waste?

Pridružite se prihodnjemu Zero Waste študijskemu obisku in spoznajte, kako evropske občine postajajo svetovni voditelji na področju Zero Wasta.

Takole je bilo na zadnjem obisku v Sloveniji.

Slika 12: Zero Waste študijski obisk v Sloveniji, različne lokacije, 2019

SCENARIJ 2

Naredili smo že prve
korake

KJE SMO

Namestili smo ulične zabojnike in izvedli nekaj neuspešnih komunikacijskih kampanj, v katerih smo prosili ljudi, naj bodo odgovorni potrošniki, vendar ljudje niso sodelovali. Videti je, da ne bomo dosegli ciljev EU glede recikliranja in ne vemo, kako nadaljevati. Stopnja recikliranja je nizka in večino odpadkov zakopljemo ali sežgemo.

PRILOŽNOST

S podporo in uporabo orodij mreže Zero Waste Europe bomo sprostili situacijo in izdelali načrt za ciljno usmerjanje na največkrat odvržene predmete, ustvarili infrastrukturo za ponovno uporabo in popravila, uvedli načrt za učinkovito ločeno zbiranje odpadkov in znatno zmanjšali odvisnost od postopkov odstranjevanja. Na koncu pričakujemo večje sodelovanje občanov in zmanjšanje stroškov ravnanja z odpadki ter vplivov na okolje.

IZZIVI, KI JIH MORAMO PREMAGATI

«Iskanje politične podpore za začetek sprememb»

Brez politične volje in/ali političnega pritiska se ne bo nič premaknilo. Pomembno je imeti nekoga v upravi, ki želi voditi ta prehod, ali pa zgraditi močno civilno iniciativo, ki bi upravo spodbudilo k sprejetju Zero Waste načrta.

«Izdelava Zero Waste načrta za mesto»

Sooblikovanje Zero Waste načrta je najboljši način, da civilna družba in snovalci politik prevzamejo lastništvo nad idejo. Načrt vključuje kratkoročne in dolgoročne mejnike, ki zajemajo organiziranje ločenega zbiranja odpadkov, strategije preprečevanja odpadkov, načrtovanje infrastrukture in zagotavljanje nemotenega prehoda k postopnemu zmanjšanju nastajanja mešanih ostankov odpadkov, izogibajoč se morebitnim situacijam, ki lahko preprečijo napredek.

«V znak predanosti prepovejte vsem poznane izdelke za enkratno uporabo»

Prebivalstvu je potrebno pokazati, da obstaja politična volja, da se stvari premakne v smeri Zero Wasta. To lahko storite s sprejetjem

zakonodaje o enem ali več izdelkih za enkratno uporabo, o katerih obstaja splošno mnenje, da so odvečni, na primer plastične vrečke ali plastične slamice. Tako bo vaša občina tudi skladna z zahtevami nove Direktive o zmanjšanju vpliva plastičnih proizvodov na okolje.

«Posvetite pozornost najobsežnejši frakciji - biološkim odpadkom»

Ostanki hrane in vrtni odpadki skupaj predstavljajo med 25 - 50 % trdnih komunalnih odpadkov v Evropi. So eden od temeljev ravnanja s trdnimi odpadki. Če se z biološkimi odpadki ustrezno ravna, to je da se preko domačega in skupnostnega kompostiranja ter natančnega ločenega zbiranja zagotovi zajem večine, se bosta kakovost ostalih tokov odpadkov in ekonomičnost sistema eksponentno povečala. Pravilna izvedba ni višja znanost, zahteva pa odločnost in predanost.

«Obvezujoče pogodbe ali lastništvo infrastrukture za odstranjevanje»

Številna mesta so ujeta v pogodbah, s katerimi so zavezana zagotoviti določeno količino odpadkov na leto sežigalnicam, odlagališčem ali napravam za mehansko biološko obdelavo odpadkov. Potrebno je pripraviti načrt, kako se izogniti tej škodljivi obveznosti in mestu omogočiti, da se premakne proti Zero Wastu.

A photograph of a stone tower and ruins on a hill under a cloudy sky. The tower is cylindrical and made of rough-hewn stone, with several small, dark, rectangular openings. It is situated on a rocky, grassy hill. To the right of the tower, there are stone walls and a small, square stone structure. A stone staircase leads up to the base of the tower. The sky is blue with white clouds.

SCENARIJ 2 · NAREDILI SMO ŽE PRVE KORAKE

Zgodba o Argentoni

Španija

Argentona, Katalonija, Španija

"Pot pionirja je vedno težka" je rek, ki dobro opiše izkušnjo Argentone. Do leta 2004 je mesto z 12.000 prebivalci v uličnih zabojnikih neuspešno zbiralo steklo, papir, lahko embalažo in mešane odpadke; stopnja recikliranja je bila ustaljena pri slabih 20 %, več kot 80 % odpadkov pa je pristalo v bližnji sežigalnici Mataró.

Mesto je zahvaljujoč viziji skupine zavzetih občanov, ki so bili izvoljeni zaradi načrtov za Zero Waste, spremenilo način ravnanja s svojimi viri in v manj kot treh letih se je stopnja recikliranja zvišala na več kot 70% odpadkov, za več kot polovico pa se je zmanjšala količina mešanih odpadkov, ki so jih pošiljali v sežigalnico.

Argentona je s tem utrla pot mnogim drugim katalonskim mestom.

PREBERITE ZGODBO O ARGENTONI

SCENARIJ 3

Verjetno dosehamo
evropsko povprečje,
vendar se je naše mesto
v zadnjih letih komaj kaj
izboljšalo

KJE SMO

Imamo delujoč sistem ločenega zbiranja, vendar je v mešanih odpadkih še vedno veliko materialov, ki jih je mogoče reciklirati. Večino odpadkov pošiljamo na odstranjevanje, kakovost ločeno zbranih frakcij pa je še vedno nizka. S politikami preprečevanja odpadkov še nismo poskušali ali pa z njimi nismo bili uspešni. Imamo le malo spodbud, da bi stvari spremenili, saj smo ujeti v pogodbene odnose z obrati za odstranjevanje odpadkov ali pa recikliranje ni konkurenčno v primerjavi z odstranjevanjem.

PRILOŽNOST

Želimo zagotoviti, da bomo dosegli cilje EU za leto 2025 in moramo začeti delati na izpolnitvi bolj ambicioznih ciljev, ki jih je EU zastavila za leto 2030. To je pravi trenutek, da postavimo temelje novega načrta za upravljanje z viri za naše mesto.

IZZIVI, KI JIH MORAMO PREMAGATI

S podporo in uporabo orodij mreže Zero Waste Europe se bomo najprej osredotočili na optimizacijo našega sistema ločenega zbiranja, da bomo znatno povečali količino in kakovost recikliranih materialov, in pripravili dobro strategijo za preprečevanje nastajanja odpadkov.

«Iskanje politične podpore za začetek sprememb»

Brez politične volje oziroma političnega pritiska se ne bo nič premaknilo. Pomembno je imeti nekoga v upravi, ki želi voditi ta prehod ali pa zgraditi močno gibanje civilne družbe, ki bi upravo spodbudilo k sprejetju Zero Waste načrta.

«Izdelava Zero Waste načrta za mesto»

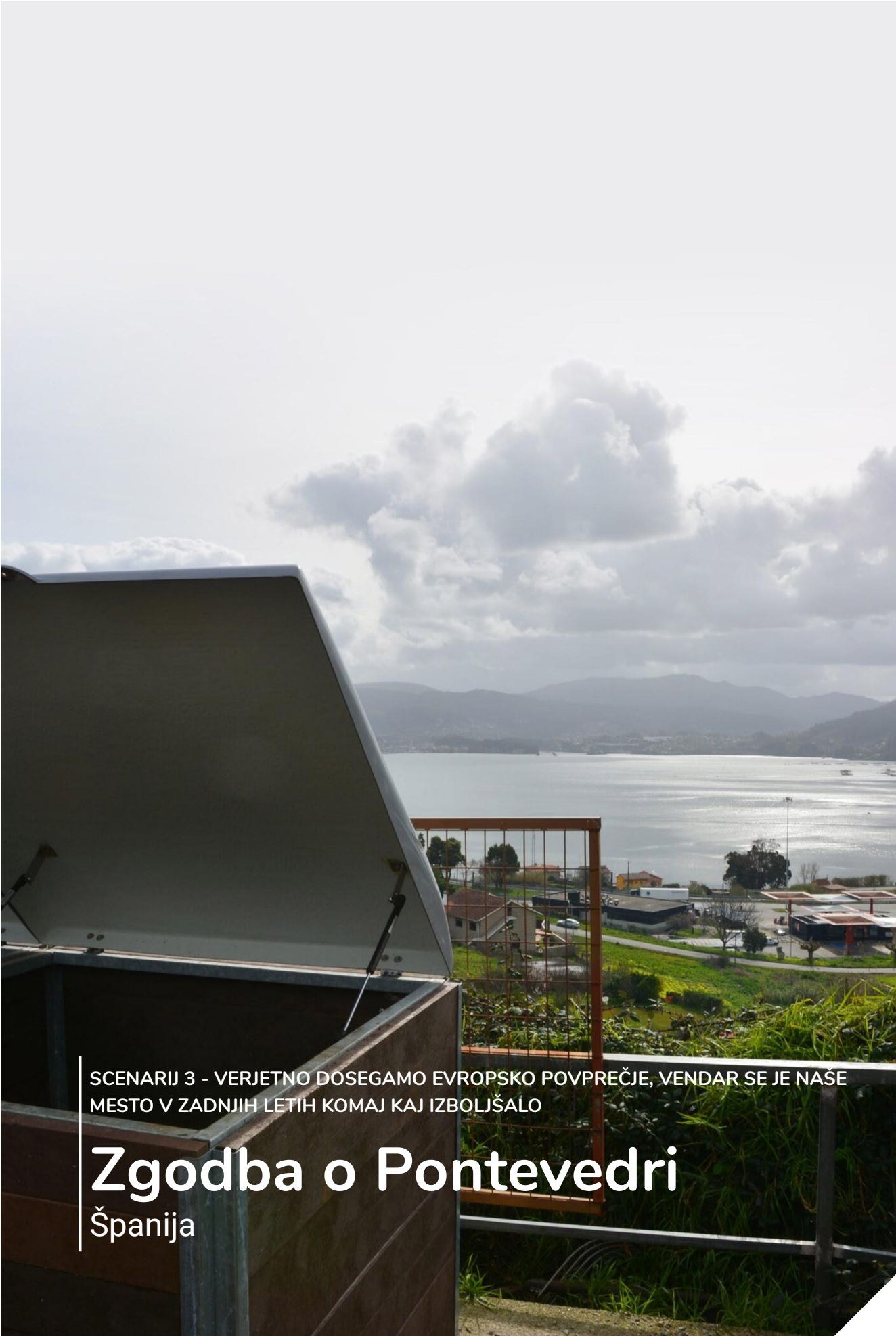
Sooblikovanje Zero Waste načrta je najboljši način, da civilna družba in snovalci politik prevzamejo lastništvo nad idejo. Načrt vključuje kratkoročne in dolgoročne mejnike, ki zajemajo organiziranje ločenega zbiranja odpadkov, strategije preprečevanja odpadkov, načrtovanje infrastrukture in zagotavljanje nemotenega prehoda k postopnemu zmanjšanju nastajanja mešanih ostankov odpadkov, izogibajoč se morebitnim situacijam, ki lahko preprečijo napredek.

«Posvetite pozornost najobsežnejši frakciji - biološkim odpadkom»

Ostanki hrane in vrtni odpadki skupaj predstavljajo med 25 - 50 % trdnih komunalnih odpadkov v Evropi. So eden od temeljev ravnanja s trdnimi odpadki. Če se z biološkimi odpadki ustrezno ravna, to je da se preko domačega in skupnostnega kompostiranja ter natančnega ločenega zbiranja zagotovi zajem večine, se bosta kakovost ostalih tokov odpadkov in ekonomičnost sistema eksponentno povečala. Pravilna izvedba ni višja znanost, zahteva pa odločnost in predanost.

«Obvezujoče pogodbe ali lastništvo infrastrukture za odstranjevanje»

Številna mesta so ujeta v pogodbah, s katerimi so zavezana zagotoviti določeno količino odpadkov na leto sežigalnicam, odlagališčem ali napravam za mehansko biološko obdelavo odpadkov. Potrebno je pripraviti načrt, kako se izogniti tej škodljivi obveznosti in mestu omogočiti, da se premakne proti Zero Wastu.

SCENARIJ 3 - VERJETNO DOSEGAMO EVROPSKO POVPREČJE, VENDAR SE JE NAŠE
MESTO V ZADNIH LETIH KOMAJ KAJ IZBOLJŠALO

Zgodba o Pontevedri

Španija

Poudarek na bioloških odpadkih: Pontevedra, Galicija, Španija

Španska provinca Pontevedra, ki jo sestavlja 61 občin, je dolgo izvajala neučinkovit sistem ravnanja z odpadki, saj je bilo le 9 % odpadkov zbranih ločeno. Posledično je bilo treba preostalih 91 % prepeljati več kot 100 km stran na sežiganje ali odlaganje.

Da bi se oddaljila od tega netrajnostnega, centraliziranega in dragega sistema ravnanja z odpadki, hkrati pa zagotovila skladnost z obveznostmi EU glede recikliranja, je provinca sprožila projekt z imenom "Revitaliza" (Oživitev), ki je vzpostavil decentraliziran sistem kompostiranja, ki ga vodi skupnost in ki se opira na tri ključne dejavnike:

- Primerna lokacija za postopek kompostiranja, ki poteka v vsaki občini, prilagojena posebnim potrebam in okoliščinam območja.
- Zasnova in izvedba učinkovitega sistema spremljanja z uporabo mobilne aplikacije. Učinkovitost tega sistema za spremljanje v živo je pripomogla k uspehu projekta z ustvarjanjem postopka hitrega prepoznavanja in reševanja vprašanj, ki so se pojavila v fazi izvajanja.
- Močan komunikacijski načrt, ki je bil prilagojen vsaki skupnosti, da bi povečali ozaveščenost in razumevanje, kako lahko občani s pomočjo novih skupnostnih centrov lokalno kompostirajo hrano in vrtno odpadke.
- Provinca Pontevedra je v letu 2019 po samo treh letih že dosegla navdušujoče rezultate po uspešno izvedenem projektu v več kot dveh tretjinah občin.

PREBERITE ZGODBO PONTEVEDRE

SCENARIJ 4

Dosegamo cilje EU
glede recikliranja,
vendar si jih želimo
preseči

KJE SMO

Menimo, da smo uvedli vse osnovne elemente programa Zero Waste, vendar moramo narediti še nekaj temeljnih korakov, da dosežemo najvišjo učinkovitost in pridobimo vse prednosti, ki jih lahko Zero Waste načrt ravnanja z odpadki prinese pri polni implementaciji.

PRILOŽNOST

S podporo in uporabo orodij mreže Zero Waste Europe se želimo osredotočiti na zmanjšanje nastajanja odpadkov, optimizacijo ločenega zbiranja in ravnanjem z odpadki na kratkih razdaljah. Naš poudarek bo na zmanjšanju količine preostanka odpadkov, merjenega v kg/osebo na leto.

IZZIVI, KI JIH MORAMO PREMAGATI

«Izdelava načrta za nenehno zmanjševanje preostanka odpadkov za naslednjih nekaj let»

Ker količina naših ostankov odpadkov znaša manj kot 100 kg/osebo/leto, moramo temeljito preučiti, kaj se še vedno nahaja v toku mešanih odpadkov, in oblikovati ciljno usmerjene ukrepe, da te izdelke nadomestimo s primernejšimi oziroma storitvami, ki ne bodo ustvarjale odpadkov. Načrt bo moral določiti srednjeročne cilje za preostanek odpadkov pod 50 kg/osebo/leto in si v naslednjih desetletjih prizadevati za skoraj popolno opustitev odstranjevanja na odlagališčih in v sežigalnicah.

«Povezovanje civilne družbe in lokalnih podjetij za oblikovanje sistemov brez odpadkov»

Mesto lahko naredi ogromno za upravljanje z viri, saj imajo trenutno proizvajalci popolnoma proste roke pri prodaji netrajnostnih proizvodov oziroma embalaže, ker jim še ni potrebno skrbeti za to, kaj se z njihovimi proizvodi zgodi v trenutku, ko postanejo odpadki. Lokalne rešitve in novi poslovni modeli lahko izboljšajo učinkovitost uporabe različnih virov in sprožijo postopno opuščanje materialov in izdelkov, za katere lokalni sistem Zero Waste ne more poskrbeti.

A scenic view of a river in Contarini, Italy. The river flows from the foreground towards the background, where a small bridge crosses it. On the left bank, there are lush green trees and a few parked cars. On the right bank, there are several multi-story buildings with light-colored facades and dark window frames. The sky is blue with scattered white clouds. In the foreground, a wooden railing with a metal post is visible, suggesting the viewer is standing on a bridge or walkway.

SCENARIJ 4 - DOSEGAMO CILJE EU GLEDE RECIKLIRANJA, VENDAR SI JIH ŽELIMO
PRESEČI

Zgodba o Contarini

Italija

Contarina, italijanska odličnost Treviso, Italija

“Odličnost je delati običajne stvari izjemno dobro” je rek, ki dobro opiše zgodbo javnega podjetja Contarina, ki pokriva področji Priula in Treviso v severni Italiji, s skupnim prebivalstvom 550.000 ljudi. Čeprav je podjetje že dolgo časa vodilno, ni počivalo na lovorikah. Tudi po tem, ko so v zgodnjih 2000-ih presegli 50 % stopnjo recikliranja, so nadaljevali z zmanjševanjem preostanka odpadkov na minimalno količino.

Do leta 2015 je Contarina ločeno zbirala že več kot 85 % vseh odpadkov in proizvajala manj kot 60 kg mešanih odpadkov na osebo letno, hkrati pa ponujala najcenejši sistem upravljanja z odpadki v celotni državi ter ustvarjala nova zelena delovna mesta.

Kljub temu, da je Contarina najboljši evropski izvajalec na področju ravnanja z odpadki, ima še višje ambicije. Zadala si je cilj 96 % stopnje recikliranja in 10 kg preostanka odpadkov na prebivalca do leta 2022, kar je 80 % znižanje na že tako zavidljive rezultate.

PREBERITE ZGODBO CONTARINE

POSEBNI
SCENARIJI

SCENARIJ 5

Preiti moramo od
sežiganja k
nizkoogljičnim
alternativam

KJE SMO

Imamo delujoč sistem ločenega zbiranja, vendar je v mešanih odpadkih še vedno veliko materialov, ki jih je mogoče reciklirati. Še vedno pošiljamo precejšnjo količino odpadkov na odstranjevanje ali jih izvažamo v tujino. Zaradi pogodbenih obveznosti z odstranjevalcem odpadkov imamo le malo spodbud, da stvari spremenimo. Hkrati je nacionalna vlada sprejela ambiciozen program dekarbonizacije, ki bo pomenil konec sežiganja odpadkov v naslednjih desetletjih. Ker pa obnovljiva energija vedno bolj nadomešča elektrarne na premog in plin, se podoba energije, pridobljene s (so)sežiganjem odpadkov, s podnebnega vidika le še slabša.

PRILOŽNOST

Ljudje po vsem svetu, predvsem pa v našem mestu, prosijo za ukrepanje v zvezi s podnebno krizo in temu želimo ustreči. Pomemben prispevek odpadkov k podnebnim spremembam pomeni, da je treba pripraviti obširno in celostno politiko uporabe virov za našo občino. Načrt Zero Waste in načrt brezogljičnega gospodarstva bosta temelj našega načrtovanja mest v naslednjih desetletjih.

IZZIVI, KI JIH MORAMO PREMAGATI

Da bi se izognili sežiganju in drugim vrstam ogljično-intenzivnega odstranjevanja odpadkov, moramo zmanjšati količino nastajanja in izboljšati učinkovitost našega sistema zbiranja odpadkov. Poleg tega moramo zgraditi novo infrastrukturo ali prilagoditi staro, da bomo lahko izrabljali materiale iz mešanih odpadkov in biološko stabilizirali vse ostanke ter tako korenito zmanjšali (za več kot 90 %) nastajanje metana.

«Iskanje politične podpore za začetek sprememb»

Brez politične volje oziroma političnega pritiska se ne bo nič premaknilo. Kljub temu, da občani zahtevajo podnebne ukrepe in da tudi nacionalna zakonodaja nalaga premike v tej smeri, je potrebno imeti nekoga v upravi, ki želi voditi ta prehod ali pa zgraditi močno gibanje civilne družbe, ki bo upravo spodbudilo k sprejetju Zero Waste načrta, ki bo postopoma odpravil vse oblike izgorevanja (sežiganja) odpadkov.

«Izdelava Zero Waste načrta za mesto»

Sooblikovanje Zero Waste načrta je najboljši način, da civilna družba in snovalci politik prevzamejo lastništvo nad idejo. Načrt vključuje kratkoročne in dolgoročne mejnike, ki zajemajo strategije preprečevanja odpadkov, reorganizacijo ločenega zbiranja in načrtovanje infrastrukture. S tem načrtom se lahko količina odpadkov, ki jih je potrebno odstraniti, drastično zmanjša, kar pomeni, da bo znaten del infrastrukture za odstranjevanje odpadkov postal odvečen.

«Obvezujoče pogodbe ali lastništvo infrastrukture za odstranjevanje»

Številna mesta so ujeta v pogodbah, s katerimi so zavezana zagotoviti določeno količino odpadkov na leto sežigalnicam, cementnim pečem in drugim tehnološkim obratom za sežiganje odpadkov. Vsaka pogodba ima svoje posebnosti in vedno je od nje mogoče odstopiti; tudi v najslabšem primeru bo pogodba nekoč potekla. Načrtovati je treba prehod, kjer bo lahko izgorevanje nadomestila nizkoogljična alternativa.

«Alternativa za tehnologije izgorevanja, ki izpolnjujejo zahteve Evropske unije»

V skladu z zahtevami EU bodo morale občine znatno zmanjšati količino odpadkov, ki jih pošiljajo na odlagališča, in sicer na največ 10 % do leta 2035. Nekatere nacionalne zakonodaje gredo še dlje in prepovedujejo odlaganje kakršnihkoli odpadkov, ki imajo določeno kalorično vrednost ali raven biološke aktivnosti. Napreden sistem za "mehansko biološko obdelavo", imenovan tudi "izraba materialov in biološka obdelava" (MRBT - Material Recovery and Biological Treatment), je sposoben iz mešanih odpadkov izločiti dragocene materiale in zagotoviti, da se biološka aktivnost zmanjša pod raven, ki je določena v direktivi o odlagališčih, da so lahko ostanki nato varno odloženi na odlagališče. Ta sistem je bolj prožen, prilagodljiv in cenejši od variant izgorevanja in ga je mogoče zgraditi veliko hitreje, tudi če uporabimo obstoječo infrastrukturo.

SCENARIJ 5 - PREITI MORAMO OD SEŽIGANJA K NIZKOOGLJIČNIM ALTERNATIVAM

Zgodba o Besançonu

Francija

Opuščanje sežiganja Besançon, Francija

Besançon z okolico ima 225.000 prebivalcev, od tega jih polovica živi v gosto naseljenih območjih.

Pred letom 2008 so odpadke sežigali v sežigalnici v dveh različnih pečeh, od katerih je bila ena zgrajena leta 1975. Leta 2008 so se Besançon in okoliške občine odločili, da želijo počasi opustiti sežiganje, in zaprli staro peč.

Program, ki temelji na široki uporabi decentraliziranega kompostiranja in na shemah "plačaj, kolikor zavržeš", jih je usmeril na pot Zero Waste.

PREBERITE ZGODBO BESANÇONA

POSEBNI
SCENARIJI

SCENARIJ 6

Smo turistična destinacija

KJE SMO

Moje mesto ima visoko stopnjo sezonskosti, saj je počitniška destinacija za lokalne prebivalce oziroma je v mestu nekaj mesecev v letu velika navzočnost tujih turistov. Izven sezone je sistem ravnanja z odpadki večinoma funkcionalen, vendar nam manjka načrt za obdobja, kadar v mesto pridejo turisti in se začasno skokovito dvigne število prebivalcev.

PRILOŽNOST

"Zeleno" ni samo dobro za okolje in za naše občane, ampak tudi za dodajanje vrednosti našemu turističnemu sektorju. S Krovnim načrtom za Zero Waste bomo skušali oblikovati načrt, ki bo vključil sezonske obiskovalce v preprečevanje nastajanja in ločevanje odpadkov, tudi če tega ne počnejo doma.

IZZIVI, KI JIH MORAMO PREMAGATI

Ne glede na to, kakšen sistem ravnanja z odpadki trenutno ima mesto, bomo morali pregledati in optimizirati naše ukrepe za oblikovanje sistema, ki bo združljiv s sezonskostjo ali z velikim prilivom turistov.

«Je vredno izobraževati turiste?»

Turisti se ne bodo zadržali dolgo in komunikacija z njimi ne bi smela biti enaka tisti, ki je namenjena lokalnim prebivalcem. Razvoj sistemov in komunikacij, ki jih je enostavno razumeti in še lažje izvajati, je ključnega pomena za turiste. Pomembno je posvetiti pozornost tokovom odpadkov in prostorom, ki jih obiskujejo turisti, kot so priljubljeni hoteli, bari in restavracije.

Poti in pogostost zbiranja se bodo morali ujemati z nihanji nastajanja odpadkov, ki se pojavljajo skozi leto, potrebno pa jih bo tudi prilagoditi za spodbujanje ločenega zbiranja. Prilagodljivost v načrtu Zero Waste je ključnega pomena za njegov uspeh, ki ga je mogoče doseči s pomočjo uporabe Krovnega načrta za Zero Waste in z nadaljevanjem analiziranja sestave mešanih komunalnih odpadkov, prepoznavanjem problematičnih izdelkov, ki se tam največkrat znajdejo, in z oblikovanjem rešitev za naslavljanje teh izdelkov. V skupnosti je treba ozaveščati in informirati,

da bi turiste in prebivalce spodbudili k ponovni uporabi izdelkov — oznanjati lokacije, kjer lahko najdejo centre ponovne uporabe, vodne postaje z možnostjo ponovnega polnjenja ali kavcijske sheme.

IZDELAVA ZERO WASTE NAČRTA

Načrt bi moral vključevati ukrepe za zmanjšanje nastajanja odpadkov in povečanje stopnje ločenega zbiranja odpadkov. Namenski načrt za preprečevanje nastajanja odpadkov bo ključnega pomena za zmanjšanje količine odpadkov z ukrepi, kot so preprečevanje uporabe izdelkov in embalaže za enkratno uporabo, postavljanje javnih pitnikov, zmanjšanje odpadne hrane in promocija lokalnih proizvodov.

SCENARIJ 6 - SMO TURISTIČNA DESTINACIJA

Zgodba o Sardiniji

Italija

Turistični otoki in Zero Waste Sardinija, Italija

Ta fantastična turistična destinacija v Sredozemlju je na pot k izvajanju močnega Zero Waste programa stopala v zahtevnih okoliščinah.

Z združevanjem politične volje, vključevanja civilne družbe in uporabe najboljšega strokovnega znanja je Sardinija tisti del Italije, ki je pokazal najhitrejšo rast ločenega zbiranja odpadkov v zadnjem desetletju.

Danes otok ločeno zbere 60 % svojih odpadkov, v nekaterih občinah dosega celo 80 % do 90 %, v kombinaciji z zelo majhno količino odpadkov po celem otoku.

PREBERITE ZGODBO SARDINIJE

POSEBNI
SCENARIJI

SCENARIJ 7

Nahajamo se na
odročnem podežlju ali
na otoku

KJE SMO

Smo daleč od velikih naseljenih območij. To pomeni, da pristopi, ki delujejo drugje, pri nas morda ne bodo delovali ali pa bodo v naših razmerah precej dražji. Odročne lokacije, vključno z majhnimi zaprtimi sistemi, kot so na primer majhni otoki, se poleg tega srečujejo z drugačnimi izzivi od večine mest, specifični scenariji pa se lahko precej razlikujejo med seboj. Takšne skupnosti bodo morale razviti zares lokalne rešitve z zelo optimiziranimi sistemi za zbiranje odpadkov in snovi za recikliranje.

PRILOŽNOST

Vzpostaviti želimo sistem, ki bo zmogljiv, stroškovno učinkovit, decentraliziran in bo ustrezal naši realnosti. Naš Zero Waste načrt mora biti prilagodljiv, da bo izpolnil zahteve našega lokalnega okolja.

IZZIVI, KI JIH MORAMO PREMAGATI

«Ustvarjanje ekonomsko in okoljsko trajnostnega sistema»

Oddaljenost naše skupnosti pomeni, da manj kot odpadkov ustvarimo, manj jih je potrebno prepeljati in nižji so z njimi povezani stroški. To lahko dosežemo z dobro politiko nadomestitve izdelkov in embalaže za enkratno uporabo, lokalnim ravnanjem z organskimi odpadki in dobrim sistemom zbiranja in skladiščenja tistih tokov odpadkov, ki jih lokalno ni mogoče obdelati.

«Ravnanje z biološkimi odpadki»

Kot povsod drugod tudi tu najpomembnejši delež odpadkov predstavljajo biološki odpadki. Glede na njihovo visoko gostoto in visoko biološko aktivnost jih pred prevozom ni mogoče dolgo časa skladiščiti, prav tako pa ni ekonomsko smiselno, da se jih dnevno odvaža v večje centre za obdelavo bioloških odpadkov. Zato je lokalna obdelava bioloških odpadkov najbolj ekonomsko in okoljsko smiselna možnost. Ali bo to potekalo s kompostiranjem doma, s skupnostnim kompostiranjem ali z anaerobno razgradnjo, je odvisno od lokalnih razmer.

«Ravnanje s suhimi odpadki»

Če se biološke odpadke zbira in se z njimi ravna ločeno od ostalih odpadkov, je mogoče večino ostalih frakcij zbirati precej bolj poredko in jih skladiščiti, dokler ni zbrana zadostna količina, da je upravičen odvoz odpadkov v oddaljeni sortirni center.

«Reševanje problematičnih tokov odpadkov»

Sanitarni izdelki so problematična frakcija, saj jih je zaradi njihove biološke aktivnosti težko shranjevati doma ali v vasi, na otoku. Za preprečevanje in upravljanje teh tokov odpadkov bo potrebno razviti praktične ukrepe, na primer nadomestitev z izdelki za večkratno uporabo ali sterilizacijo/stabilizacijo odpadkov pred skladiščenjem.

SCENARIJ 7 - NAHAJAMO SE NA ODROČNEM PODEŽELJU ALI NA OTOKU

Zgodba o Sălacei

Romunija

Majhen podeželski prvak Sălacea, Romunija

Mestu Sălacea, ki leži na severozahodu Romunije, je uspelo nekaj izjemnega. Od tega, da skorajda niso ločeno zbirali odpadkov, so v le treh mesecih prišli do 40 % stopnje, ob tem pa so v istem obdobju tudi zmanjšali nastajanje odpadkov v skupnosti za 55 %. V partnerstvu z Zero Waste Europe in Zero Waste Romania so oblasti v Sălacei začele pot proti Zero Wastu z uvedbo sistema, ki vsebuje:

- Popolno ločeno zbiranje petih tokov odpadkov od vrat do vrat, vključno z biološkimi odpadki
- Močna raven vključevanja in sodelovanje z lokalnimi interesnimi skupinami, predvsem z Eco Bihorjem, regionalnim upravljavcem obrata za sortiranje in obdelavo
- Obširen štiritedenski izobraževalni program za občane, ki ga spremlja učinkovita komunikacijska strategija za obveščanje in sodelovanje lokalne skupnosti

Po samo 3 mesecih so bili rezultati v Sălacei izjemni:

- Skupna proizvedena količina odpadkov se je zmanjšala s 106,7 tone na 47,9 tone, kar je 55 % manj
- Količina odpadkov, poslanih na odlagališče, je s 105 ton (98 %) padla na 26,3 ton (55 %)
- Količina ločeno zbranih odpadkov se je zvišala iz 1 % na 61 %
- Stopnja udeležbe lokalnih prebivalcev se je povečala iz 8,4 % na 97 %

PREBERITE ZGODBO SĂLACEE

Vemo, da je vsako mesto drugačno. Zato vam lahko pomagamo podrobneje analizirati vašo situacijo in določiti ključne korake, ki jih boste morali sprejeti, da razvijete svoj Zero Waste načrt, posebej prilagojen vašim lokalnim potrebam in okoliščinam.

Pišite nam na info@ocistimo.si.

A blue-tinted photograph showing a close-up of hands planting a small seedling into the soil. The hands are positioned to hold the plant steady while the soil is settled around its base. The background is blurred, showing more hands and foliage, suggesting a group activity in a garden or field.

Naslednji koraki

POGLAVJE 4

Krovni načrt je zasnovan kot vstopna točka v Zero Waste.

Od tu naprej smo razvili več virov, ki so v pomoč pri načrtovanju, izvajanju, spremljanju in vrednotenju Zero Waste strategij na lokalni ravni.

Na podlagi znanja, ki ga že imate, vam ti viri nudijo praktične nasvete, predloge in orodja, ki jih lahko uporabljate za lažje usmerjanje vašega dela. Vse to lahko najdete na spletni strani [Zero Waste Europe Academy](#).

Akademija Zero Waste Europe

Glede na rast ozaveščenosti o Zero Wastu in krožnem gospodarstvu je zdaj, bolj kot kdajkoli prej, pomembno, da imajo občine in lokalne interesne skupine pravo znanje, materiale in izkušnje za začetek izvajanja učinkovitih Zero Waste politik.

Na [Akademiji Zero Waste Europe](#) boste našli najboljša orodja, vire in strokovnjake, ki stojijo za prehodom Evrope na Zero Waste, in vam lahko pomagajo v prihodnjem uspešnem izvajanju Zero Waste strategij. Z izkušnjami, ki smo jih v zadnjem desetletju pridobili v ospredju gibanja Zero Waste v Evropi, smo akademijo zasnovali tako, da podpira delo vseh, ki se želijo resno posvetiti zmanjševanju in preprečevanju odpadkov v svoji lokalni skupnosti.

Akademijo sestavljajo tako spletna platforma kot delavnice in študijski ogledi. Naša spletna platforma je polna vodnikov, video in zvočnih posnetkov, ki vam omogočajo dostop do naše pionirske serije spletnih seminarjev [Zero Waste Live!](#), kjer smo sklicali mnenjske voditelje in praktike, da bi razpravljali o najpomembnejših temah, povezanih z Zero Wastom v današnjem času.

VIDETI POMENI VERJETI

Akademija Zero Waste Europe pa ni samo na spletu; lahko jo pripeljemo neposredno v vašo skupnost. Akademijo smo zasnovali zato, da bi povečali ozaveščenost in zmogljivost evropskih akterjev sprememb za izvajanje politik in strategij na lokalni ravni, ki zmanjšujejo in preprečujejo nastajanje odpadkov.

Preko osebja Zero Waste Europe in naše mreže strokovnjakov ponujamo študijske oglede, ki združujejo skupine v vodilnih evropskih Zero Waste mestih, da bi se učili iz najuspešnejših in najučinkovitejših primerov. Akademija vključuje tudi delavnice, ki potekajo v živo, in spletno usposabljanje, ki jih izvajajo strokovnjaki iz mreže Zero Waste Europe in so lahko posebej prilagojeni in oblikovani tako, da ustrezajo vašim potrebam in zahtevam.

Če torej želite podporo pri izvajanju decentraliziranega sistema za kompostiranje, svetovanje o tem, kateri Zero Waste poslovni modeli se danes izvajajo, ali če potrebujete navodila glede tega, kaj vse vključiti v Zero Waste načrt občine, bi morala biti Akademija Zero Waste prva izbira za iskanje odgovorov.

Ne glede na to, ali ste uradnik občine, strokovnjak za ravnanje z odpadki, organizacija civilne družbe, šola, podjetje, organizator dogodkov ali preprosto posameznik, ki si želi spremembe, boste v Akademiji Zero Waste Europe našli nekaj zase.

OBIŠČITE AKADEMIJO ZERO WASTE EUROPE

Certifikat Zero Waste Cities in primerjava najboljših evropskih Zero Waste podjetij

Izraz Zero Waste se v družbi danes vse bolj uporablja in vedno več velja. Od hotelov do festivalov, od kavarn do mest, Zero Waste postaja vedno pogostejši izraz zaradi vse večje ozaveščenosti in spoznanja, da moramo svoj ekonomski model spremeniti v bolj krožnega. Vedno večjo priljubljenost in ozaveščenost o Zero Wastu je treba praznovati, in ponosni smo na vlogo, ki smo jo lahko pri tem odigrali.

Vendar pa je zaradi vse večje uporabe izraz delno razvodenel in pojavljajo se napačna tolmačenja. Vse pogosteje nekatere interesne skupine, od občin do velikih podjetij, trdijo, da delujejo po principu Zero Waste, ne da bi razumeli, da to zahteva celovit pristop, ki ga vodi skupnost.

Da bi zaščitili prave Zero Waste pristope pred lažnimi, predvsem pa, da bi olajšali prehod k tej odporni prihodnosti, smo dopolnili Akademijo Zero Waste Europe s certifikatom Zero Waste Cities in z oznako, s katero bomo primerjali najboljša evropska Zero Waste podjetja. Proces certificiranja je odprt za katerokoli evropsko občino in je trenutno prisoten v osmih evropskih državah, medtem ko je oznaka odprta za mala in srednje velika podjetja, prireditve in organizacije, ki pri svojem delovanju izvajajo Zero Waste pristop.

Za dodatne informacije o tej pobudi obiščite našo [spletno stran](#).

Sklepne misli

POGLAVJE 5

Ker je Zero Waste miselnost vse bolj splošno sprejeta in priznana ter ker se na ravni EU gradi skladen ambiciozni zakonodajni okvir, je zdaj vedno bolj nujno, da prizadevanja in pozornost posvetimo izvajanju Zero Wasta na lokalni ravni. Zaradi tega je bil Krovni načrt za Zero Waste izboljššan, da bi bolje obrazložil, kaj je in zakaj sploh Zero Waste.

Glede na bližino planetarnih podnebnih in okoljskih katastrof, še nikoli ni bilo nujnejšega in pomembnejšega časa za ukrepanje. Potrebujemo pogumne voditelje in to tako izvoljene, kot prostovoljce. Ta Krovni načrt je bil zasnovan posebej za posameznike in organizacije, ki se želijo spoprijeti s temi vprašanji, znova premisliti o naših potrošniških in proizvodnih vzorcih, da bi svoja življenja približali naravi in pri tem združili skupnosti.

Upamo, da je to le prvi korak na vaši poti do Zero Wasta. Na strani Akademije boste našli dodatna orodja in vire, ki vam bodo omogočili, da se poglobite v temo Zero Wasta, in vas še naprej podpirali v času, ko Evropo premikamo v prihodnost brez odpadkov, po eno skupnost naenkrat.

Za dodatne informacije se lahko obrnete neposredno na cities@zerowasteeurope.eu ali pa ugotovite, kdo je nacionalni koordinator v vaši državi. V Sloveniji so to Ekologi brez meja, ki so dosegljivi na info@ocistimo.si.

AVTORJI

Joan Marc Simon

Executive Director, Zero Waste Europe

Jack McQuibban

Cities and Communities Programme Coordinator, Zero Waste Europe

Pierre Condamine

Waste Policy Officer, Zero Waste Europe

RECENZENTI

Esra Tat

Associate Director, Zero Waste Europe

Enzo Favoino

Scientific Committee Coordinator, Zero Waste Europe

UREDNIKA

Agnese Marcon

Communications Coordinator, Zero Waste Europe

PREVAJALCI

Urška Ogrin, Nuša Jazbinšek, Jaka Kranjc, Žaklina Žnajder

ZAHVALA

[Ekologi Brez Meja/Ecologists Without Borders](#)

[Hnutí DUHA/Friends of the Earth Czech Republic](#)

[The Zero Waste Europe network](#)

ZASLUGE

Naslovnica: Jacob Lund on Shutterstock; Stran 9: Martino Pietropoli on Unsplash; Stran 11: Open source - CANVA; Stran 13: Open source - CANVA; Stran 31: Vectors Market and Adrien Coquet on the Noun Project, Freepik on Flaticon; Stran 35: UN Sustainable Developments Goals; Stran 41: Rethink Plastic alliance & Visual Thinkery; Stran 44: Jack McQuibban - Zero Waste Europe; Stran 46: Freepik on Flaticon; Stran 51: Open source; Stran 54: NOUS Anti Gaspi; Stran 68: Amel Majanovic on Unsplash; Stran 70: Tjaša Frida Jenko - Fridizia; Stran 74: Tjaša Frida Jenko - Fridizia; Stran 79: Pierre Condamine - Zero Waste Europe; Stran 83: Boris Maric, Riviera Garibaldi, vista dell'ex-ospedale e del ponte dell'Università; Stran 88: Wikipedro, Ensemble architectural du Quai Vauban à Besançon; Stran 93: Yahima Hernandez Cruz on Pexels; Stran 98: Open source; Stran 101: Open source; Page 107: Rethink Plastic alliance & Friend Production.

OBLIKOVANJE

Noiza

Za več informacij obiščite zerowastecities.eu

ali pišite na cities@zerowasteurope.eu

Zero Waste Europe is the European network of communities, local leaders, experts and change agents working towards the elimination of waste in our society. We empower communities to redesign their relationship with resources, and to adopt smarter lifestyles and sustainable consumption patterns in line with a circular economy.

Zero Waste Europe gratefully acknowledges financial assistance from the European Union. The sole responsibility for the content of this event materials lies with Zero Waste Europe. It does not necessarily reflect the opinion of the funder mentioned above. The funder cannot be held responsible for any use that may be made of the information contained therein.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Zero Waste Europe Julij 2020
Attribution-NonCommercial-ShareAlike
4.0 International

ZERO
WASTE
EUROPE

